

LiteratUral

LiteratUral

Redigit

János Pusztay

XIII soome-ugri kirjanike kongressi auks

**SOOMEUGRI RAHVASTE
KAUNID LUULETUSED**

Nemzetek Háza – Collegium Fenno-Ugricum
Badacsonytördemic

2015

HU ISSN 2061-182X

ISBN 978-963-9876-88-0

EMBERI ERŐFORRÁSOK
MINISZTERIUMA

Nemzetek Háza– CFU

© Pusztay János
© NH – Collegium Fenno-Ugricum

OOK-Press Kft.
Veszprém

SISUKORD

EESTI	13
KOIDULA, LYDIA: Mu isamaa on minu arm	15
LIIV, JUHAN: Kui tume veel kauaks ka sinu maa	16
HAAVA, ANNA: Me oleme põhjamaa lapsed	17
ENNO, ERNST: Kojuigatsus	18
SUITS, GUSTAV: Oma saar	19
UNDER, MARIE: Ekstaas	20
ALVER, BETTI: Tähetund	21
RISTIKIVI, KARL: (Minagi olin Arkaadia teel)	22
MERILAAS, KERSTI: Ring ja rist	23
RUNNEL, HANDO: Täna ma luuletan	25
RUMMO, PAUL-EERIK: Me hoiame nõnda ühte	26
KAREVA, DORIS: (Siis saab elu igavikuks)	28
ERSA	29
MARTÕNOV, ALEKSANDR: (Ei valgus mulle...)	31
ZINKOV, ALEKSANDR: Noor süda	32
PRONTŠATOV, IVAN: (Pühadelaadal vanadust müüdi)	33
ŽURAVLJOV, TŠISLAV: (2219)	34
ESKIN, ANATOLI: Laulude õhtu	35
KEMAL, MARIZ: Loits	37
SULDINA, ANNA: Eleegia	39
ARAPOV, ALEKSANDR: (Lõppemas on laul...)	40
TAGANOV, DMITRI: (Uuel pilgul vaatan...)	41
DERGATŠOVA, LJUBOV: (Raskel tunnil...)	42
LUVNEN, NATAL: Lootus	43
JERJOMINA, MARIA: Sügissoojus	45

HANDI	47
SALTÕKOV, PROKOPI: Voor	49
VAGATOVA, MARIA: Hetta	51
VAGATOVA, MARIA: Mu kaseke	52
VOLDIN, VLADIMIR: Minu Põhjamaa	53
VOLDIN, VLADIMIR: (Minu paat on...)	54
RUGIN, ROMAN: Handi keel	55
PÕRÕSJEVA, TAMARA: Kaks kaske	58
LONGORTOVA, NADEŽDA: Ššsanjamaa	60
KARJALA	61
VOLKOV, ALEKSANDR: Palve	63
VOLKOV, ALEKSANDR: Leivategijale	64
BRENDOJEV, VLADIMIR: Sa armas oled...	65
BRENDOJEV, VLADIMIR: Sinu akna alt	66
MIŠINA, OLGA: Valge õile	67
DUBININA, ZINAIDA: Kuidas elad, karjalane	68
SAVIN, IVAN: Sünnipaik	69
VEIKKI, VAS'A: (Iga rahva luules...)	70
LEHTO, TANJA: (Näen, tunnen...)	71
LEHTO, TANJA: (Kerge olla kivina)	72
KARHU, SANTTU: Kollane kuu	73
PAHHOMOV, MIKUL: Lüüdi keel	74
LIIVI	75
KINKAMÄG, ULI: (Meile armas on...)	77
KINKAMÄG, ULI: Uli üleskutse suguvendadele	79
STALTE, KARLI: Mu isamaa	80
STALTE, KARLI: Kalamehe laul	81
STALTE, KARLI: Rikas rand	82
STALTE, KARLI: Lipulaul	84
KALAMIEZ (Lauri Kettunen): Liivlane olen	85
KINKAMÄG, PETÕR: Kodurand	86

DAMBERG, PETÕR: Kust sa võtsid	87
KLAVINA, POULIN: (Kevad tõttab...)	89
DAMBERG, BAIBA: (Kahe keelega...)	90
DAMBERG, BAIBA: (Ma korjan teokarpe...)	91
ERNŠTREITS, VALTS: Hällilaul	92

MANSI **93**

TARHANOV, ANDREI: (Purjed paadilt võtab sügiskuu)	95
TARHANOV, ANDREI: (Seisan rajal...)	96
ŠESTALOV, JUVAN: Metsahaldjas	97
ŠESTALOV, JUVAN: Soobli laul	99
ŠESTALOV, JUVAN: Põlismetsa mõtted	101
ŠESTALOV, JUVAN: (Olen inimene...)	103
DVINJANINOVA, MARIA: Rändlinnud	104
DINISLAMOVA, SVETLANA: Piisk	105
DINISLAMOVA, SVETLANA: (Oma tiivul...)	107
DINISLAMOVA, SVETLANA: (Kaelas riideriba...)	108
LARIONOVA, GALINA: (Mu armas maa...)	109
BAHTIJAROVA, TATJANA: Hommik	110

MARI **111**

TŠAVAIN, SERGEE: Suur tamm	113
JALKAIN, JANÕŠ: Luik	114
KAZAKOV, MIKLAI: (Õöbiku laulul...)	115
VIŠNEVSKI, SEMJON: Tere hommikust!	116
BOJARINOVA, VEERA: Sinule	118
MATJUKOVSKI, GENNADI: (Soomemaa...)	119
KOLUMB, VALENTIN: Kandlepiiga	121
NIKOLAJEV, SEMJON: Kes on tšeremiss?	123
TIMIRKAJEV, ANATOLI: Mõtteid XXI sajandist	124
IVANOVA, ALBERTINA: Lahkun kummardades	126
SABANTSEV, GENNADI: (Lapsepõlv on...)	127
DUDINA, ZOJA: Sulase laul	129

MOKŠA	131
DOROFJEV, ZAHHAR: Hällilaul	133
BEZBORODOV, MIHHAIL: Mets	135
BEBAN, MAKSIM: Hele täht mul kadus pimedasse öösse	136
MALKIN, ALEKSANDR: Punased tähed	137
DEVIN, ILJA: Inimene kaunistab kohta	139
TJAPAJEV, ANATOLI: Luigid	140
KINJAKIN, SERGEI: Väsinud hobuse hääl	141
KRIGIN, VASSILI: Külm kuu	143
TSILIKIN, NIKOLAI: Mälust	144
ORLOVA, RAJA: Eluvesi	146
NESTEROV, VLADIMIR: (Luitunud on tähed...)	147
AGEJEVA, MARINA: (Ma kodukanti...)	148
NEENETSI	149
JAVTÕSÕI, PROKOPI: Mulle meenus ema	151
JAVTÕSÕI, PROKOPI: Minu rändude maa	152
JAVTÕSÕI, PROKOPI: (Kui olen sinu kõrval...)	154
VELLA, JURI: Põdrakasvataja laul	155
VELLA, JURI: Vana põdrakasvataja Auli laul	156
VELLA, JURI: Ei kuule enam emakeelt	158
TALEJEVA, MATRJONA: Meie emad	159
SALINDER, NADEŽDA: Minu armas	160
PERMI-KOMI	161
KLIMOV, VASSILI: Kui kõik on hästi	163
KLIMOV, VASSILI: Ela minus, kodu	164
KLIMOV, VASSILI: Kes ütleks?	165
GULJAJEVA, LJUDMILLA: Valged ööd	166
GULJAJEVA, LJUDMILLA: (Samasse ei jõkke...)	167
RÕTŠKOV, VIKTOR: Aeg	168
RÕTŠKOV, VIKTOR: Igavene	169

STARTSEVA, LJUBOV: (Sinise planeedi kohal...)	170
ISTOMIN, ARKADI: (Sind nägin...)	171
KOZLOV, VASSILI: Minu koduks on avar laas	172
KONŠINA, JELENA: Inva jõe	173
KONŠINA, JELENA: Laanele	174

SAAMI **175**

JALVI, PEDAR: Jooksen hääle poole	177
UTSI, PAULUS: Kodumaa	178
VORONOVA, OKTJABRINA: (Nii muutlik on...)	179
VALKEAPÄÄ, NILS ASLAK: Kodu südame	180
VALKEAPÄÄ, NILS ASLAK: (Tahaksin anda...)	185
LUKKARI, RAUNI MAGGA: (Ma ei jõudnud...)	186
PALTTO, KIRSTI: (Kuhu sa lähed...)	187
PALTTO, KIRSTI: Saamimaa sõnab	188
VARS, ELLEN MARIE: (Kaunis kirev lillekene...)	189
IMA: (ühel olid pikad ripsmed...)	190
KALLIO, BIRET MARET: Luohtu	191
KUUVA, AUNE: (Võttan mättale istet...)	192

SOOME **193**

<i>Kui minu tuttav ju tulekse</i>	195
RUNEBERG, JOHAN LUDVIG: Luik	196
KIVI, ALEKSIS: Õnnelikud	197
MANNINEN, OTTO: Luiged	199
ONERVA, L.: Sinine lind	201
LEINO, EINO: Nokturn	202
SÖDERGRAN, EDITH: Kohtumine	203
HELLAAKOSKI, AARO: Mina olen seal	204
MANNER, EEVA-LIISA: Õhtune kuller	205
HAAVIKKO, PAAVO: III luuletuse algus	206
SAARIKOSKI, PENTTI: Luuletus „XVII”	207
ARONPURO, KARI: Nimetu luuletus	208

SÜRJA-KOMI **209**

KURATOV, IVAN: Komi keel	211
NÖBDINSA, VIITOR: Südame laul	212
VEN, TIMA: (Laulab...)	213
POPOV, SERAFIM: (Kahju...)	214
TIMIN, VLADIMIR: (See naine...)	215
BUTÖREVA, GALINA: Elule	216
MIŠARINA, ALEKSANDRA: (Pihlakana seisaksin...)	217
JOLKIN, MIHHAIL: (Tuli kõrvetab...)	218
LUŽIKOV ALEKSANDR: (Kuigi kõnnin metsas...)	219
OBREZKOVA, NIINA: (Kord koju naastes...)	220
JELFIMOVA, ANGELIKA: (Sa tulid öösel)	221
JELTSOVA, ALJONA: Hommikune vihm	222

UDMURDI **223**

KUZEBAI, GERD: Taevavärvi rätt	225
AŠALTŠI OKI: (Mu hing on...)	226
PETROV, MIHHAIL: Sinine ümbrik	227
BAITERJAKOV, NIKOLAI: Hõbepaat	228
BELONOGOV, ALEKSANDR: Ristteed	229
VASSILJEV, FLOR: (Mulle ei meeldi...)	230
VASSILJEV, FLOR: (Naine tahab...)	231
KUZNETSOVA, ALLA: (Ma surin tuhat surma...)	232
KUZNETSOVA, ALLA: (Olen mära ju...)	233
ROMANOV, VLADIMIR: Isa	234
KUTJANOVA, LJUDMILLA: Sain valmis sõrmuse	235
FEDOTOV, MIHHAIL: (On küllalt vaikselt...)	236

UNGARI **237**

BERZSENYI, DÁNIEL: Saabuv talv	239
VÖRÖSMARTY MIHÁLY: Vana mustlane	240

ARANY, JÁNOS: Szondi kaks kannupoissi	243
PETŐFI, SÁNDOR: Septembri lõpul	246
ADY, ENDRE: Vankrisõt õös	247
BABITS, MIHÁLY: Õhtune küsimus	248
KOSZTOLÁNYI, DEZSÓ: Koidikujoobumus	250
JÓZSEF, ATTILA: Teadvus	255
RADNÓTI, MIKLÓS: Kiri naisele	259
WEÖRES, SÁNDOR: Valse triste	261
PILINSZKY, JÁNOS: Apokrüüf	262
NAGY, LÁSZLÓ: Kes viib Armastuse üle	266

VEPSA **267**

JERŠOV, VIKTOR: Minu paat	269
ANDREJEVA, ALEVTINA: Kallid sõnad	270
ANDREJEVA, ALEVTINA: Loits	271
ZAITSEVA, NIINA: Kas tõesti?	272
ZAITSEVA, NIINA: Ma lendaksin...	273
LEBEDEVA, VALENTINA: Laul	
hallist pardikesest	274
BAŠNIN, MIHHAIL: Valge kivike mustas kaevus	276
ABRAMOV, NIKOLAI: Kodumaa	277
ABRAMOV, NIKOLAI: (Nägin unes...)	278
POLIVANOVA, GULJA: Varahommikul	279
ŽUKOVA, OLGA: Olen kurb	280
ŽUKOVA, OLGA: Sinuga koos	281

EESTI

Valinud:

ARVO VALTON ja ASTA PÕLDMÄE

Lydia Koidula (1842-1886)

MU ISAMAA ON MINU ARM

Mu isamaa on minu arm,
kel südant andnud ma,
sul laulan ma, mu ülim õnn,
mu õitsev Eestimaa!
Su valu südames mul keeb,
su õnn ja rõõm mind rõõmsaks teeb,
mu isamaa.

Mu isamaa on minu arm,
ei teda jäta ma,
kas peaksin sada surma ma
seepärast surema!
Kas laimab võõra kadedus,
sa siiski elad südames,
mu isamaa!

Mu isamaa on minu arm
ja tahan puhata,
su rüppe heidan unele,
mu püha Eestimaa!
Su linnud und mul laulavad,
mu põrmust lilled õitsevad,
mu isamaa!

(1867)

Juhan Liiv (1864-1913)

**KUI TUME VEEL KAUAKS KA SINU
MAA**

Kui tume veel kauaks ka sinu maa
ja raske su koorem kanda,
kui enam ei jõuaks, ei jõuakski sa
su soovide siniranda,

täht süttib ehk taevas su üle veel,
lill tärkab su haua pinnast
ja sinu mõte ja sinu meel
kord tuksub su rahva rinnast –

ja liigub ja loob ja lehvitab
ja kauneid radasid rajab,
su rahva koda see ehitab
ja põlvest põlveni kajab.

(1894)

Anna Haava (1864-1957)

ME OLEME PÕHJAMAA LAPSED

Meid saatnud vaikustehelin,
kuukumased, lumitand metsad
ja vaiksed kaugeleeed:
me oleme põhjamaa lapsed
kaks – meie mõlemad.

Jääb lumekargelt põue
meil südame sügavam õnn –
ja südame sügavam valu,
nad ainult aimata on...

Jääb igavest ütlemata
meil südame õndsam õnn –
ja südame sügavam valu,
mis vaikiv kui igavik on.

(1913)

Ernst Enno (1875-1934)

KOJUIGATSUS

Nüüd õitsvad kodus valged ristikheinad,
tuul mängib lillelõhnaga –
mu ümber sala laulvad vaiksed leinad.

Ja säääl, kus tee nii pikk ja tolmune
viib sinimetsa poole kaugele,
säääl kasekõne loob kui pilvi teele,
et kanda kojukutset minu meele.

Ja sala laulvad minu vaiksed leinad,
et õitsvad kodus valged ristikheinad.

Gustav Suits (1883-1956)

OMA SAAR

Ma sõuan merel ja sõuan,
    üht saart mina otsin säääl.
Seda kaua ju otsinud olen
    laia lageda mere pääl.

Mõnd saart on määratus meres,
    mõnd sadamat vilusat.
Oma saart aga mina ei leia,
    oma unistust ilusat.

Ma sõuan merel – ja hõljun
    ja lained hõljuvad ka,
kõrgel kiiguvad, liiguvad pilved
    oma saart aga otsin ma.

(1903)

Marie Under (1883-1980)

EKSTAAS

Ah, toredaim on elamine maine
ja vägev vere surematu püüd!
Münd võidab Rõõmu ihar, hõiskav hüüd,
ma iial pole kaaluv ega kaine.

Ju jalgel maas kui kähär vahulaine
mu kleidi valkjasheline süid
ja kahisedes langevad kõik rüüd,
sest riidetult on siiski kaunim naine.

Miks lõhnab ka nii helgelt heliotroop?
Kas muutub täna minu elulugu?
Ah, mina olen juba seda sugu,

et iga meel mul iga ilu joob.
Nii ahnelt tühjendan ma elulaeka
kui surmamõistetetu, kel vähe aega.

Betti Alver (1906-1989)

TÄHETUND

Mis küsib elulahkmel heitlik maru!
Kuid sina enesele annad endast aru.

Ja olgu öö kuitahes pikalt pime –
sa otsaeest ei pühi oma nime.

Puulehtki vaatab valgust, vajub vette
koos teistega. Ja siiski omaette.

Sul puudub särav siht? – Eks mine
ja taipa, mis on aina tarbimine.

Kas tead, mis heldemaks teeb tasapisi?
Miks julm ei olda iial juhtumisi?
Miks lillekiivrid roostega ei kattu?
Miks elu tähetund on kordumatu?
Miks tulukene tuisuööde kestel
Ei kustunud, ei kustu inimestel?

Eks küsi endast parematelt.
Eks küsi surnutel. Ja elavatelt.

Kuid ära iial küsi kaduvikult
sa enam neid, kes läksid juhuslikult
kottpimedasse läbi leeteluha.
Oh usu, nendele on ükstapuha,
Kas laevamees kord sõudis laternata
Nad kaotsi meelega või kogemata.

(1965)

Karl Ristikivi (1912-1977)

*Sing me a song of a lad that is gone,
say, could that lad be I?*

Minagi olin Arkaadia teel,
kuigi ma sündisin saunas.
Mõnikord mõtlen: ma läheksin veel
muretu nooruk Arkaadia teel,
marssalikepike paunas.

Aga ma tean, et kaotasin käest
tee juba enam kui ammu,
ja et ma üksinda enese väest
leiaksin tee, mille kaotasin käest,
selleks ei ole mul rammu.

Kuhu ka lähen, seal vesi on ees,
vesi ja kõledad kaljud.
Lahkunud viimne kui lootsikumees,
lahkunud lauldes, et vesi on ees
nii nagu laulavad paljud.

Nõnda ma istun ja tõesti ei tea,
vanduda ennast või saatust.
Ärge vaid öelge, et nõnda on hea,
nõnda on elu... Sest teie ei tea,
ei tunne mu isamaatust.

Kersti Merilaas (1913-1986)

RING JA RIST

Ükspuha on nüüd, kus olla,
kõik paigad on ühtviisi head;
tammuda seinast seina,
ümber öömaja teha tüür,
või tõusta õhku.

Kõik seosed on katkend, veider
on olla äkki nii vaba,
nii sõltumata ajast,
nii lahti maast.

Vaga hulluna vantsin,
käes kott ja kepp,
ja mu ümber on ääretu
hingetu stepp.
Jälgede tuhmuv rodu,
tühjuse tume piin,
aga siingi võiks olla mu kodu,
oleksid sina siin.

Maa pöörleb ja maastike
vaheldub taas;
igast küljest nüüd piirab mind
ummik-laas.

Öötaevast lõhestab
Tuline tähelang.
Olen sunnitöölaagrist
Ära karanud vang.

Padrik ja põhjatu lodu,
Süü raskus ja süümepiin,
Aga siingi võiks olla mu kodu,
Oleksid sina siin.

Ja jälle teisale, ära
kannab mind hõljuv aeg:
üks punane pihlapuu särab,
ja sammeldund kiviaed,
ja madala päeva paistes
üks kahvatu odranurm,
kõrtes sahistab sügis,
aga võib-olla et surm.

Sellest punasest pihlapuust sammugi
ma edasi enam ei saa;
aimub – siin kunagi ammu
oli mu kodumaa.

(1981)

Hando Runnel (1938-)

TÄNA MA LUULETAN

Täna ma luuletan läbi öö,
see on lihtne, mehine töö,
see on harras, tõsine öö –
sina magad, ja mul on töö.

Sina magad, sa ootad last,
mind ei oota sa nõnda enam –
olgu, oh olgu sul rõõmu tast –
mind ei oota sa nõnda enam.

Luuletan üksinda läbi öö,
see on lihtne, see polegi töö –
lihtsalt luuletan läbi öö.
Sina magad, sa ootad last,

...väsiks see maailm vaid vihkamast.

Paul-Erik Rummo (1942-)

ME HOIAME NÕNDA ÜHTE

kui heitunud mesilaspere
me hoiame nõnda ühte
ja läheme läbi mere
ja läheme läbi mere
mis tõuseb me vastu tige
ja läheme läbi mere
ja muud me ei vaja tuge
ja muud me ei vaja tuge
kui üksteise selged õlad
ja muud me ei vaja tuge
kui ühised rõõmsad võlad
kui ühised rõõmsad võlad
mis üheskoos tuleb meil kesta
need ühised rõõmsad võlad
neid meri ei saa meilt pesta

Ma tahan su rindade kaudu
ka tuult mis neid puudutab mõista
ja tahan su kandade kaudu
sel maal millel seisad seista
sel maal millel seisad seista
ja mõtelda kõigile maile
see maa millel seisame seista
on antud armastajaile

Sa armasta siis minu silmi
kui nendes on maailmataevast
ja laula vaid seda mu salmi
mis sõlmub mu südamevaevast
mis sõlmub mu südamevaevast

kui aiman tundmatuid ohte
see salm on mu südamevaevast
kas oskame hoida kõik ühte
kas oskame hoida ühte
kui heitunud mesilaspere
kas oskame hoida ühte
ja minna nii läbi mere

Doris Kareva (1958)

Siis saab elu igavikuks,
kui on ära mindud.

Läbi puude, läbi tuule
kuulen tema kutset.

Tunnen tule kuuma hingust,
tumma veretukset.

Siis saab elu igavikuks,
kui on eest need uksed.

ERSA

Valinud:

ARVO VALTON ja KUVNEN NATAL

Aleksandr Martõnov (1913-1989)

* * *

Ei valgus mulle taevast tule –
Ehk harjunult see nõnda käib -,
Vaid sinu sinisilme tulest –
Ja eredaim see mulle näib.

Ei päike anna küllalt sooja –
Kes nõnda poleks harjunud -,
Vaid minu jaoks on õdu looja
Su süda, mis on ikka kuum.

Jõud leivast-soolast kehha tuleb,
Kõik elujõud ja unistus
Mus kasvavad, kui sina tuled,
Taas valdab rõõmujoovastus.

Küll vahel karme sõnu ootan
Või kuulen lausa solvangut,
Kuid igal hetkel mul on loota
Ju ikka sinu tulekut.

Ma ootan sind kui päikseleeki,
Ma ootan sind kui külalist.
Päev sinuta on tühi peeker,
Kus pole veini-hõrgutist.

tõlkinud Arvo Valton

Aleksandr Zinkov (1914-1943)

NOOR SÜDA

Tule, tule, päikene,
Kuigi paistab kuu ju!
Hüüab hääl, mu väikene,
Nagu ööbik kuulub.
Ööbik aias lauleleb,
Laksub kevadraugelt.
Jõelt kuid minu lauluke
Kutsub sind sealt kaugelt!
Tule, tule, tule sa,
Rõõmusta mu hinge!
Noore tulega –
Keha, mis on pinges!
Kuu las taevas luurata,
Müüata las tähed,
Õunapuud las kuulata,
Laulda ööbik kähe!
Armastust me kevadist
Kumbki ju ei peida.
Koiduvalgust ebamaist
Süda näole heidab.
Õine tuul ei kustuta
Meie armuleeki,
Ta võib laulma kutsuda
Linnud – nii vast teebki.

(1929)
tõlkinud Arvo Valton

Ivan Prontšatov (1918-2000)

* * *

Pühadelaadal vanadust müüdi,
Elulist tarkust suurt pakuti lisaks.
Peatusid ostjad, kaup polnud süüdi,
Mööda ent läksid kõik vaatajad visalt.

Pühadelaadalt noorust ka müüdi,
Rumalus lisaks sel haagiti taha.
Neljagi kordseks hind siin siis küündis,
Keegi ei küsinud tagasiraha.

tõlkinud Arvo Valton

Tšislav Žuravljev (1935)

2219

Öösel ööbik laksutas:
„Kevadel ei soojene see maa
Ilma minu noore lauluta...“
„Ja noore meheta,“
Oli neiu kohe lisamas.
Poiss vaid kuulatas.

tõlkinud Arvo Valton

Anatoli Eskin (1937-1977)

LAULUDE ÕHTU

On aed kui püim, mis hõõgvel ääsil,
Ja taevas kumab linnutee.
Üks toomeoks kui neiukäsi
Mul koputamas aknale.

Mind kutsub lauluõhtu pinge,
Nüüd kuhu – miks, ei teagi ma –
Sest neiuhääled toovad hinge
Mul meenutused magusad.

Mind kevad tanumatel juhib,
Ees kulgevad taas unund teed,
Mis mööda lapsepõlve tuhin
Kord ära põgenes mu seest.

Ta lahkus tollel õhtul kenal,
Kui neiu ootasin siin teel...
Ei kutsuta mind nooreks enam
Ja vanakeseks mitte veel.

Teist sellist kohta pole ilmas:
See aed on mulle kallis sest,
Et esmasuudlust jõin siin ilmsi
Kui joovastavat märjukest.

All õunapuude loori lähen
Ja istun südaööni siin...
Üks sosin immitseb mul pähe
Kui ojavulin kivitsi.

Too neiu, ladvaõun nii kena,
Mul õhtut seda meenutas:
Ei kutsuta mind nooreks enam
Ja vanakeseks mitte ka.

Veel kevaded ei ole väsind,
On päiksevalgust küllalt eel.
Üks toomeoks kui neiukäsi
Veel koputamas aknale.

tõlkinud Arvo Valton

Mariz Kemal (1950)

LOITS

Tunnen ennast nagu ürgne ema –
Pärimustest loitsin, nagu tema.
Palun appi kõiki võimsaid jõude,
Aitama sul minu juurde jõuda.

Virjavat ja Vedjavat ma hüüan,
Neile oma muret kurta püüan.
Norovavat* kummardada tahan,
Mastorava** ette langen maha.

Noorkuu loomisööl ma metsa lähen,
Leian nähtamatu Lille-Tähe,
Koidu ajal selle vette heidan,
Armastuse sinna sisse peidan.

Metsamaasikate maik Virjavalt,
Allikavee puhtust veel Vedjavalt,
Tervist lisab juurde Norovava,
Helget jõudu annab Mastorava.

Vee teen soojaks oma hingejõuga,
Keskööl ulatan ta sulle nõuga,
Endamisi muudkui kordan palvet,
Mis mus ööl kui päeval peavad valvet:

---

* Norovava – Viljaema.

** Mastorava – Maaema.

Et su südant valitseks vaid mina,
Igal päeval ootaksid mind sina,
Et sa mind kui rõõmsat Päikest vajaks,
Et meid lahku keegi teist ei ajaks...

tõlkinud Peeter Volkonski

Anna Suldina (1950)

ELEEGIA

Millal luule südamesse tuli,
Ärevuse sinna levitas?
Kas ehk siis, kui täiskuu jahe tuli
Minu hälli kohal helendas...

Siis, kui ersa laule laulis ema,
Unne kiigutas mind sõnavoog...
Või kui minu pihke niisutlema
Tuli esimene vihmahoog.

Või kui arglikke veel jalaasteid
Algselt tundis kodune mu maa...
Möödub aeg ja punub aastaid,
Ühte ainult elult palun ma:

Ärgu hüljaku mu südant luule,
Viimse ohkeni see kõlagu.
Noorussuvi möödus. Sügistuuled
Kuldseid lehti aeda laotanud...

tõlkinud Arvo Valton

Aleksandr Arapov (1959)

* * *

Lõppemas on laul üks visa,
Teine kõlab algavana –
Kõrvu seismas poeg ja isa,
Räägib noor ja räägib vana.

Noore jutt on kerge, põnev,
Tuult see tiibadesse ahmib.
Lõikavad on vana kõned,
Poega maa peal hoida tahvad.

Noort ei taband tormid toona,
Mis on isa kimbutanud.
Too on hoidnud tiibu koomal,
Sõnu peitma harjutanud...

Rasked teed on käidud ära,
Sõnad mõrud on eks sellest:
Kardab isa poja pärast,
Tiibu kärbitaks et kellel.

Noor ent naerab näkku isal,
Pilketa ei lausu sõna –
Lapseks end ei pea ta lisaks,
Asjatud on vana mõnad.

Hiljem nagu uudis meenub
Iga kuuldud sõna temal.
Hiljem mõistab, hiljem veendub,
Aga isa... pole enam.

tõlkinud Arvo Valton

Dmitri Taganov (1972)

* * *

Uuel pilgul vaatan talvist linna
Suland aknast. Sulan isegi.
Mustas öös ma lasin elul minna,
Täna hinge langes valguskiir.

...Pilk vaid – lubaks palju, oleks vale.
Ainus sõna, käte soojus veel.
...Silme ees on õhetav su pale.
Hellad sõnad mesi hingele.

tõlkinud Arvo Valton

Ljubov Dergatšova (1973)

* * *

Raskel tunnil sirutab kes käe,
Pimeduses küünla süütab, näe,
Tahad juua, ulatab sul vee,
Külmetad, siis tulesooja teeb...
Hinge rahaga ei mõõda kes,
Reeta sõpru sul ei käsi ta,
Andestab su patud, puudused
Ega oota kummardust ta ees –
Sellist vaid ma sõbraks nimetan,
Talle sõbraks hakkab ise ka.

tõlkinud Arvo Valton

Luvnen Natal (1980)

LOOTUS

Kaunis on mu maa,
Kui sirgub helav laas!
Lapsepõlv mul mällu jääb,
Emalt-isalt soojus sääl.

Kuulsin emakeelt ma head
Kodus, väljas, oma peas.
Sellega ma kasvasin,
Siis ent kaugele ma lahkusin.

Aega möödub, meeles ma
Hoian ilu, õpetan,
Sellest laulan, seda loen,
Hoian, räägin, see on toeks,

Julgelt kõigi ette toon.
Tea, et see on minu soov,
See mu õnn ja jõud ja hurm,
Sellela mind tabaks surm!

Puruneksid sillad siis,
Mida kaua rajasid.
Süda taob ja häbi näos:
Mõistad – võõras kõik kui unenäos.

Mõistad, olemas on maa,
Milles esiisad puhkavad.
Võitlesid ju vaenlastega nad,
Taevast sind nüüd vaatavad.

Pisaraid neil voolab sest,
Kui nad näevad räpast inimest.
Mitu ristimärki teevad nad,
Nagu külalised, nemad paluvad.

Kui keegi külla tuleb meil,
On laual ikka värske leib,
Maja puhas, lõhnab köök,
Kõiki ootab maitsev söök.

Seda kõike näha hea,
Üksmeel hinges, peas.
Palvetanud olen selle eest,
Kuid sel tähendus on teine veel.

Usun, on ju kindlasti
Soojus majas, õueski,
Inimeste silmades –
Nagu küünal põleks sees.

Iga lapski hästi teab
Oma keele väge head,
Kasvas millisel ta maal,
Aeg see kõige ilusam.

Kui elad, laulad, tantsid sa,
Võitled vaenlasega, abistad,
Jääb meil ikka uskuda,
Edasi et minna saad!

tõlkinud Arvo Valton

Maria Jerjomina (1983)

SÜGISSOOJUS

Vaikne soojus, mahe soojus.
Valged küünlad raja ääres.
Valged küünlad, valged kased
Nõnda helged! Kuldseid lehti
Põleb, süttind loojangusse,
Malbelt põleb ega kõrveta.
Naeratavad siiski nukralt.
Üles, alla, kaugele
Nende laulusõnad kõlavad,
Minu hinge õrnalt riivavad.
Lehed kullast kiirtena
Langevad mu ette... hingesse.
Nemad malbelt langevad,
Mõistes, et ma olen oma.
Sõbratesed, õekesed,
Möödud suve soojad päevad.
Suvi suveks. Milleks kurvastada –
Sügiskuld on kallimgi!
Sügissoojus enam soojendab...
Seisavad seal kased, kiiri pilluvad,
Muinasjutte mulle räägivad,
Kuldseid... sügisesi... unenäolisi.

tõlkinud Arvo Valton

HANDI

Valinud

ZINAIDA LONGORTOVA ja ARVO VALTON

Prokopi Saltõkov (1934-1994)

VOOR

Vaevu helklevad
Virmalised Põhjalas,
Nartad igavalt
Öösel kriuksuvad.
Voor läks liikvele
Laial lumeteel,
Suure tuisu sees,
Saadetud mis loodusest.
Heli ühtlane
Ümbrust vallutab,
Valge pihuna
Sadestub see südames...
Kaugelgi ei tulukest
Ega ühtki hingelist.
Kuu vaid hingitseb
Taevas vaikselt.
Venib aeglaselt
Rännurahva voor...
Äkki öises vaikuses
Laulu keegi loob...
Laul see salapärane
Imbub hingesse,
Imelise lauluga
Tuleb kaasa süda ka.
Nartarivi vedajad
Äkki tõstsid pea –
Kõik need põdrad head
Küirelt jooksmas hakkasid...
Lumeväljal lagedal
Laul see sündis siis,

Tiivad kasvasid
Laulule nü kiiresti.
Selles laulus lauldakse
Kauge, karmi Põhjala
Inimestest, rahvastest,
Uuest elust sellisest,
Mida tundma õpiti,
Südamesse nopiti,
Hinge sisse varuti.
Põdrad aga lippasid...

tõlkinud Arvo Valton

Maria Vagatova (1936)

HETTA

Hetta tundra on mu maa,
Hatta tundra omaks saand,
Olen sündind maal ma sel,
Siinne kõik mu südamel.
Põdrad maast sest toituvad,
Nende jäljed muster maas,
Nartajalg ja põdrasarv
Veresoon mu keha sees.
Seda eal ei unusta!
Siin ma neiuks sirgusin,
Maa mul kinkis poja siin.
Ema maad need pärandas.
Isa vett siin pühitses.
Tundra elav vaip mu ees,
Sammal voogab, veritseb.
Kõik see minus sügaval,
Sellest jõudu ammutan.
Hetta tundra on mu maa,
Hetta tundra omaks saand.
Olen sündind maal ma sel,
Siinne kõik mu südamel.

tõlkinud Arvo Valton

Maria Vagatova (1936)

MU KASEKE

Elus süda kasel valgel,
Palju väärt ta kaunid palged...
Kasepuu mu rannal,
Elu mulle annad.
Puu, mu hingeline, hinnas,
Elad ikka minu rinnas.
Tean, et ütled mulle aina:
„Ela hästi, tubli naine,
Hing sul puhas värav,
Las ta muudkui särab,
Ela hästi handimaiselt.“
Oma puud siis vaatan,
Talle nõnda vastan:
„Püsi ikka, kask mu selge,
Sinust ongi hing mul helge!
Sinust jõudu mulle hoovab,
Soojust kehha, hinge toovad
Sinu väed, mu puuke elav,
Soovin, igavesti ela...“
Kasepuu mu rannal,
Mulle elu annad.

tõlkinud Arvo Valton

Vladimir Voldin (1938-1971)

MINU PÕHJAMAA

Obi sinist selga kaen.
Kaldal haljad kuused siidsed
Tõkkeks teel on taevalael,
Vaikselt seisab taiga iidne.
Mitte koorma, kuldse rüü
Seljast heidavad taas kased.
Kalad kiirustavad nüüd,
Tee ei iial lahti lase.
Uus ent kevad jõusse saab,
Siis ka kasel kaelas ripub
Uusi kauneid salle taas.
Nad on jälle õnnelikud,
Kevad jõudu lisab neil.
Maade hingust tunda jõuan
Kõikjal meie maal – seal kevad
Igavene. Uksed meil
Tulevikku avanevad.

tõlkinud Arvo Valton

Vladimir Voldin (1938-1971)

* * *

Minu paat on laintel laast,
Mööda Obi libiseb alla.
Vaatan vees hõljuvat maad –
Vesi päästab pildid valla.
Sebivad kalad luidete seas,
Havid, peledid mitut karva.
Rahulik elu näib olevat seal,
Meie elust nad miskit ei arva.
Kallastel lainetab laas
Kui jõgede voogav kaas.
Tasast elu ei soovi ma,
Läbipaistvat kui Obi veed.
Parem kirju see olla tohiks
Nagu need puud ja rohi –
Otsekui teekannus vesi keeks...

tõlkinud Arvo Valton

Roman Rugin (1939)

HANDI KEEL

Emakeel mind kutsub, tahab
Valgust, tõde teenida.
Väiksearvulisel rahval
Keel ei väike olla saa.

Keeles säilinud on ohtralt
Kustumatud teadmised –
Sada sõna lume kohta,
Sada mõistet lainetel

Tuule kohta sõnu sada,
Elavad need tänagi...
Keel ei talla tühja rada,
Mõisteid loob ta lahkesti.

Keeles elab kogu loodus,
Mis ei sure iial ju,
Keeles handi rahva loomus,
Mõistus, töö ja kogemus.

Põhja põliskeel on võimas,
Vaba nagu muistegi.
Kas me tõesti öelda võime,
Et ta kustub nagunii?

Aastad pole hävitanud
Täpset, rikast emakeelt.
Kui on keegi unustanud,
Selles pole süüdi keel.

Kõnnin maid ja radu kodus,
Sõuan üle jõgede,
Sõnu nagu marju kogun
Kasetohust korvisse.

Elagu või tuhat aastat,
Ületagu sajandeid –
Korvi hoolega sa vaata:
Seal on ikka sõnu neid.

Nagu Siber varast rikas,
Kihhi all veel uhkem kiht,
Nõnda peen ja maagirikas
On ka keele aetud siht.

Kõike välja öelda suudab,
Teadust, headust varakat –
Nagu kevadvesi muudab
Laulu valjuks, vägevaks.

Nagu ahi külmal ajal
Inimesi soojendab,
Raevutseda võib, kui vaja,
Helkida jões kalana.

Vaenlasel ta kõri kinni
Lassona võib nõõrida.
Uudse mõiste täpseks pinnib,
Leiab vaste sõnana.

Sõnu võib ka välja mõelda,
Võib ka mujalt laenata.
Sõnu täpseid suudab öelda
Emakeel me valgustav.

Teiste hulgas meie keel
Pole ometi ju väikene!

tõlkinud Arvo Valton

Tamara Põrõsjeva

KAKS KASKE

Kaks on kaske kasvamas,
Välul vaikselt seisavad,
Seljas kleidid ilusad,
Taevasse seal vaatavad.
Oksad üksteist embavad,
Juured läbi põimuvad,
Päikest päeval naudivad,
Külmalt armu paluvad.

Alati ei paista päikene,
Mõnikord kõik pimeneb.
Ajad mööda lähevad,
Usk vaid võidab pimedat.
Välul kased seisavad,
Tulevikust mõtlevad,
Omavahel vestlevad
Lehekeste sahilal.

Kallab vihma pilvedest,
Tuul siin puhub ainiti.
Räägib üks siis kaseke
Avameelselt teisele:
„Me ei karda tuuligi,
Tugevad koos oleme.
Vaata noori kaskesid –
Nende nimel elame.

Alati ei paista päikene,
Tuul siin aina lõõtsutab.

Elus kõike juhtub veel,
Me ent peame püsima!“
Välul kaks need kasekest
Kaasikut on valvamas.
Välul kaks need kasekest
Unistavad ajast paremast...

tõlkinud Arvo Valton

Nadežda Longortova

ŠTŠANJAMAA

Štšanja kaunis maa,
Kodune mu maa.
Seal on järvi soid
Nagu kopsikuid.

Põdrad meie karjustel
Kunagi ei hävine.
Seal on sammalt head
Toitmas nende pead.

Štšanjamaal on hulgani
Marju, seeni, pähkleidki,
Loomi mitmesuguseid,
Lugeda ei jõua neid.

Štšanja toidab kalaga
Kõiki lahkelt küllaga.
Mööda seda jõge me
Paatidega sõuame.

Štšanja kaunis maa,
Meie rikas maa,
Tõeline me kodumaa,
Meile armas ta.

tõlkinud Arvo Valton

KARJALA

Valinud:

JAAN ÕISPUU ja ARVO VALTON

Aleksandr Volkov (1928)

PALVE

Karjala Rabvuskongressile

Sõnu parimaid rinna sees kannan,
Päikesetõusuga palveidki loen,
Teile kummardan, armsamad paigad,
Saagu Karjala Jumalalt toe.

Laske elada sinistel järvedel,
Kaljurünkadel, haljavil metsil,
Kalu võrgutäied ta kinkigu,
Marju andku sellel, kes otsib.

End surema Karjala ei säti veel,
Aset võõrast küll seatakse talle,
Las et Uhtuan ja Aunuse hääled need
Jäävad kõlama me tanumale.

Las Kaleva hallvanad runod
Üle maailma lendavad ikka,
Las kandlekeel viise punub
Karjala luuletaevas pilvitus, rikkas.

tõlkinud Jaan Õispuu

Aleksandr Volkov (1928)

LEIVATEGIJALE

Kerkib mälestussambaid kõikjale,
Erisuguseid, isemoodi,
Risti ühte ei leia kusagilt –
Millest keegi eriti hooliks.

Igal hommikul leivaviiluke,
Mida hea on võisse kasta...
Sööja meeli süski ei liiguta
See, kes leiba kord tegema hakkas.

Vist teadja inimlaps oli see,
Olid tal tollaste oskuste annid.
Ta nime liiv peitnud endasse,
Aeg leiva ent meieni kandis.

Kuni ma elan, seda tunnet
Kannan südames, kõhuski kannan:
Ristirahvas, teil panna tuleks
Leivategijal mälestussammas.

tõlkinud Jaan Õispuu

Vladimir Brendojev (1931-1990)

SA ARMAS OLED...

Nii armsad sinu kadakad ja kivid,
nii armsad järved, kosed, metsad, sood.
Ma tunnen, kuidas minus iga kübe
siin kasu kodumaale toob.

Sa armas oled oma sügiskullas.
Toob mulle terviseid su jahe ilm.
Kui talvekäre külmetanud mullad
ja lumme mattund armas järvesilm.

Me saanid kärmed, nikerdatud, lihtsad,
kui nooled kihutavad talveteil.
Su mõrsjailu meile mõjub ehtsalt,
seks targad, suured tuleb olla neil.

Sa oled armas, tööga kauniks loodud,
mil surnultki end elus hoida võid.
Ja tarkusega, mis sul aegadest on toodud,
suurt kasu oma rahvale sa tõid.

Kui palju merd ma sõitnud ilmas,
kui palju näinud linnu, kaugeid maid,
Ei otsinguile saatus piiri pannud ilmas,
kuid kõige parem kodukandis vaid.

tõlkinud Jaan Õispuu

Vladimir Brendojev (1931-1990)

SINU AKNA ALT

Sinu akna alt,
nooruke neiu,
ma mööda sõita ei oska:
kord läheb heinaregi uppi,
kord vajub halukoorem koost.
Mitte ei taipa, mida hobu mul teeb.

Sinu akna all,
nooruke neiu,
ma komistan teekonaruse taha
või libisen jääl.
Paraku näib – pole sul
Sellest sooja ega külma.

Sinu akna all,
nooruke neiu,
su mamma mind pragab,
sõnul maatas tee.
Su isa müristab,
saamata kambris und.

Sinu akna all,
nooruke neiu,
aina klähvib tige peni,
varitseb, kuri kui susi.
Mu tulek tekitab segadust,
ent tulemata jääda ei saa.

tõlkinud Jaan Õispuu

Olga Mišina (1933)

VALGE ÕILE

Valge õile, kullast süda,
nagu päike väikseke,
küsin: ütle, õile hüva:
„Kas kütkestab sind armsake?“
Jäta viha, lillekene,
kadus ära lehekene.
Tõmban uue, võtan teise,
kellelt vastuse ma saaks...
Vaikselt lilleksele lausun:
„Kaua ootan ma ja talun,
vasta õile lähedane:
kas kütkestab sind armsakene?“
Kas see uue suve alge,
juba õitseb õile valge,
ütle mulle, lillekene:
„Kas kütkestab sind armsakene?“
Tuules hõljub sullevalt,
Peenelt, hellalt, õilmitsevalt,
Küsib jälle hellitlevalt:
„Kas kütkestab sind armsakene?“
Neiu arbumist veel jätkab,
Õile tardumusest ärkab.
Küsib teine neiukene:
„Kas kütkestab sind armsakene?“

tõlkinud Jaan Õispuu

Zinaida Dubinina (1934)

KUIDAS ELAD, KARJALANE

Kuidas elad, karjalane?
Sügispimedas küla kaares.
Vana kõiv on tare veeres.
Põlemas ei ükski tuli.
Hingelistest kohtad tuuli.
Sauna kohal hunnik hagu,
Niidul heinakuhi lagund.
Tungib lumi, tuisand pale.
Kas sul tõesti pole hale
Sellest maast nii õnnetumast,
Taadi tarest lagunevast?
Kas sind vatsast tusk ei kisu?
Või sa ikka veel ei usu:
Kooleb Karjal külata,
Hävi rahvas keeleta.
Mis siis jääb? Vaid nimi ehk.
Kus küll oled, karjalane?

tõlkinud Jaan Õispuu

Ivan Savin (1940)

SÜNNIPAIK

Oma teerada kitsast
järve rannal ma näind.
Paljajalu eks tihti
seda teerada käind.

Ma ei unusta enam
ega hülga paika, kus
kodama armsamal emal
kasvukodu kaasikus.

Maad teist ma ei otsi,
teisest salust ei pea.
Mida endast võin anda
kodumaale ma head?

Võta kõigega mind sa
ja maapõhja peida,
Sind ainult armastan ma,
siin puhkama heidan.

tõlkinud Jaan Õispuu

Vas' a Veikki (1958)

* * *

Iga rahva luules oma Puškin,
Igal pildil Šiškin, Levitan.
Iga sõjaväe nekrutil suurestükk on,
Igal Indial olemas on Pakistan.
Igas meeles kurbust, laiskleb keegi,
Igas saatuses on häda, teed mägist käid.
Mozartilgi leidub oma Salieri,
Igas aastas päevad vonklevad kui täid.
Igas kaevus vett on, igas seinas abi,
Igal päeval hommik, iga tuli kustub.
Igal kojalt, jumal, anna rõõmsat meelt,
Üheskoos et rahvas räägiks oma keelt...

tõlkinud Jaan Õispuu

Tanja Lehto (1959)

* * *

Näen, tunnen ja kuulen:
see kõik on mu maa.
järvelt puhuvad tuuled –
üleni omad on nad.

Sinivalge taeva ka
hingust siin tunnen.
Olen kaseoksa lehena
sündinud siinsesse unne.

Juured mul juurdunud maasse...
Mujal kas suudaksin elada?
Kas oma hinge ma saaksin
sellest maast ära lõigata?

tõlkinud Jaan Õispuu ja Arvo Valton

Tanja Lehto (1959)

* * *

Kerge olla kivina.
Siis pole juuri.
Kerge olla taimena.
Siis pole närve.
Kerge olla loomana.
Siis pole mõtteid.
Raske olla inimene,
kui need kõik on võetud temalt.

tõlkinud Jaan Õispuu ja Arvo Valton

Santtu Karhu (1967)

KOLLANE KUU

Argpüksi jäljed on seal, kus vakra mehe luud
Sammal kaljusse haakub, kus on langetatud puud
Pedak üksinda seisab, kaljult ei kukkunud
Kuid lindude laulupuuks tal kõrgus siiski ei sobinud

Kollane kuu kuulatab
Karjalastegi vadistamist
Unustatud kalmistu kuulatab
Haavalehtede sosistamist

Kivid ja puud, tule velled, taevas tulenool nii üüratu
Pojad pööranud isa kalmule selja
Kivi ei põle ega kasva puu...
Liikumatu kaljusein, lõhed kui kiljuvad suud...
Üksi seisva honga juures
On väikse rahvasoo luud

tõlkinud Jaan Õispuu

Mikul Pahhomov (1967)

LÜÜDI KEEL

Minu armas lüüdi keel,
ikka oled hinges veel,
kostad tares heledas,
rahva meeles mahedas.

Kaua sind küll pekseti,
külma vette pisteti.
Siiski sa ei uppunud
ega ära lõppenud.

Lapsed lüüdit mõistavad,
omas keeles räägivad.
„Kuulge, memmed, taadid te,
lüüdi sõnu oskame!“

tõlkinud Jaan Õispuu

LIIVI

Valinud:

ARVO VALTON

Uli Kinkamäg (1898-1932)

* * *

Meile armas on see keel,
mis on hällis saadud!
Seda kalliks peab me meel,
kuni elu antud!

    Kõnelgem siis emakeelt,
    kui on kasvamas me laps,
    kui ta kuuleb meie keelt,
    haarab sellest kinni krops!

Kõnelda võib kõiki keeli,
emakeel on ainult üks.
Ainult üks nii väga meeldib.
Kas peab küsima veel: miks?

    Emakeel meil au sees olgu,
    Kui ka kool ei õpeta.
    Tarkus, aru abiks tulgu,
    et ei eales lõpeks ta.

Kuidas jälle elustada
unaruses emakeelt?
Kas vaid vaikselt unistada,
kuni unub päriselt?

    Keel see, mida tundsid isad?
    Esiisad liivlased
    olid nagu kivid visad,
    vaprad, töökad randlased.

Et võiks tahta elu pikka –
oma keelt te rääkige!
Lapsed, lapselapsed,
ikka liivi keeles kõnelge!

tõlkinud Valli Helde

Uli Kinkamäg (1898-1932)

**ULI ÜLESKUTSE
SUGUVENDADELE**

Ammust ajast liivlastele
kodupaigaks Liivimaa.
Rand on koduks randlastele –
unustada me ei saa.

See on minu sünnimaa,
ema-isa kodumaa.

Liivi rahvas on mu ema,
kes on sünnitanud mind,
õpetanud kõnelema,
kõndima mu kodupind.

Kuidas seda unustada,
jälle võhivõõraks saada?

Liivi mees on minu isa,
liivi veri voolab meis.

Temalt pärit veri visa –
eales ma ei taha teist!

Kuidas seda unustada,
endalegi valetada?
Eales, eales nii ei tee,
kuis ka läheks elutee!

tõlkinud Valli Helde

Karli Stalte (1870-1947)

MU ISAMAA

Mu isamaa, mu sünnimaa,
nii armas mulle sa,
kus rannanõlval kasvavad
veel vanad, visad pedajad.
Mul ikka armas oled sa,
mu kallis isamaa.

Mu isamaa, mu sünnimaa
nii armas mulle sa,
kus lained merest voolavad
ja rannale suud annavad.
Mul ikka armas oled sa,
mu kallis isamaa.

Mu isamaa, mu sünnimaa,
nii armas mulle sa,
kus kalamehed teevad tööd
kõik aastad läbi päeval-ööl.
Mul ikka armas oled sa,
mu kallis isamaa.

Mu isamaa, mu sünnimaa,
nii armas mulle sa,
kus kõrvu kostab ikka veel
mu kõige kallim emakeel.
Mul kõige armsam oled sa,
mu kallis isamaa!

tõlkinud Valli Helde

Karli Stalte (1870-1947)

KALAMEHE LAUL

Kes mind söötis, kes mind hoidis,
Kes mind kätkis kiigutas?
Kes mu kõrval laule laulis,
Unemaale äiutas?

    Ema söötis, ema hoidis,
    ema kätki kiigutas.
    Ema mulle laulis
    unemaale äiutas.

Suureks sain ma, merevallas
laine paati kiigutab,
üles-alla, üles-alla –
nii ta mind seal äiutab.

    Kuni ükskord tormituuled
    viimast laulu laulavad:
    „Kalamees, on aeg sul, kuuled,
    minna põhja magama!“

tõlkinud Valli Helde

Karli Stalte (1870-1947)

RIKAS RAND

Mis te kiidate mul kulda,
hõbedat, mis kalju sees?
Milleks tuhnida küll mulda,
kui on mererand te ees.

Vaadake, kuis pedak haljas
kullatud on künka pääl,
kuidas luiteharja paljast
päiksepaiste kuldab säääl.

Kajakal on hõbetiivad,
aulil sametine rüü,
tilder hüpleb rannaliival
kahte värvi kuues nüüd.

Kui siis vaatad õhtukaarde,
Kuhu päike looja läeb,
Säääl on purpurit ja aardeid,
Palju rikkust silm meil näeb.

Merelaineil kulda läikleb,
helgib teemant ja safiir,
sekka hõbedatki veikleb –
laineharjul valge viir.

Taevas sõudvad purpurpilved,
pärlid langeb laineile,
merevaiku lauged lained
toovad meie rannale.

Ei või muud kui tunda uhkust,
Lasta kuulda kiiduhäält:
„Ei näe mujal säärast rikkust,
Meie rand on kuldaväärt!“

tõlkinud Valli Helde

Karli Stalte (1870-1947)

LIPULAUL

Liivlased, me oma lipu
täna üles tõstame.
Uhkelt lehvib masti tipus,
selle alla koondume.
Rohe-valge-sinist näinud,
kõik me nõnda mõtleme:
„Liivlased ei ole surnud,
me veel elus oleme.“

Roheline triip on ülal –
haljast metsa märgib see.
Keskel valge – ranna-ala,
valged luited metsa eel.
Valge järel näeme sinist –
sinimerd see tähendab,
iial me ei lahku merest,
lained ikka sinavad.

Haljas, valge, sinihelge –
kõiki meid kui kutsuks nad:
„Liivi rahvas kokku tulge,
saage terveks, tugevaks!
Ühtsus annab jõudu, rammu,
liitu nõuab liivi meel.
Julgelt käigem ühte sammu,
kõlaga me liivi keel!“

tõlkinud Valli Helde

Kalamiez (Lauri Kettunen, 1885-1963)

LIIVLANE OLEN

Liivlane olen
ja liivlaseks jään,
kuni kord suren
ja hauda ma läen.

Sügaval mullas
me rahva juured,
me keel on vana
ja pered on suured.

Isad on meile
jätanud mere,
lastele jätame
isade vere.

Lastele jätan ka
isade keele,
ranna ja luited
ja randlaste meele.

Liivlane olen
ja liivlaseks jään,
kuni kord suren
ja hauda ma läen.

tõlkinud Valli Helde

Petõr Kinkamäg (1902-1972)

KODURAND

Siin, kus isa laineid kündis,
on mu kallis kodumaa.
Väike poiss siin rannal sündis,
suureks siin ta kasvas ka.

Kodurannal igas paigas
tunda isa vaimu, meelt,
siin mu ema hool mind varjas,
selgeks sai siin rannakeel.

Mererand, mu sinikallas,
lainetavad merevood –
kõik see on kui muinasvallast,
südamele rõõmu toob.

Ei saa armastada liiga –
Paremat ei ilmas tea.
Siit ma leian rannapiiga,
Kelle sülle panna pea.

tõlkinud Valli Helde

Petõr Damberg (1909-1987)

KUST SA VÕTSID

Kust sa, ema, laulu leidsid,
et mind hällis kiigutada,
kust su kõrva viisid kostsid,
unele mind äiutada?

Neid ma kuulsin karjavainul,
lõokesed lõõritasid,
suvel metsas, soos ja niidul
linnud laule vidistasid.

Tuuled luhal tuhisesid,
Lauluviise sahistasid.

Sulle tahan seda laulda,
las mu laul sind saatma jääb,
aitab tubliks meheks saada,
pikki elupäevi näed.

Kust sa, taat, küll laulu leidsid?
Päevatõõdest väsinuna
kandle saatel mulle laulsid,
kui ju kustund ehapuna.

Laulu lained õpetasid,
tormid merel tühistasid,
männid metsas mühistasid.

Kuule minu kandle kõla,
las see aitab tõõd sul teha,
rasket koormat kergitada.

Laulgem kõik nüüd seda laulu,
Mida emad õpetasid.
Kuulake nüüd kandle kõla,
Mida isad helistasid.
Olgu abiks muistsed laulud,
toogu rõõmu vanad viisid
saatku need meid eluteel!

tõlkinud Valli Helde

Poulin Klavina (1918-2001)

* * *

Kevad tõttab rõõmsal meelel
üle luidete ja mere.
Eemalt hõikab lainetele:
Mereema, sulle tere!
    Lilled kevadiselt vainult
    Lainettesse heidan ma.
    Kevadtuuleke, neid ainult
    Mereemale vii sa!
Lilledega tervitada
mere valdjad nõnda saan
ja ka hardalt palvetada:
hoidke, kaitske meie maad!

tõlkinud Valli Helde

Baiba Damberg (1957)

* * *

Kahe keelega ma sündisin.
Ei isa saanud miskit öelda,
kui koolis viie peale õppisin
ema antud läti keelt,
purssima venet ja saksat
ja murdekeelt.

Seni kui isa antud keel – liivi keel –
helises veel vaid kalmuaia kellas,
kõrvad ärkasid liiga hilja –
võisin liivi keelt kõnelda vaid liivaga,
rändavate pilvedega,
teokarpidega,
kividega mere põhjas,
väljasurnud külade kadakatega.

Nüüd siis, meri, anna andeks,
Ja pea vastu, meri!
Härrad täringut heidavad.
Ja hoidku Jumal
Veel seda teist keelt
Kalmuaia kella sisse
Riputamast.

tõlkinud Valli Helde

Baiba Damberg (1957)

* * *

Ma korjan teokarpe
Hapraid ja valgeid
Tigude maju mis ammu maha jäetud
Võib-olla on nad läinud
Laia ilma õnne otsima
Nagu mina
Kui mul tuleb vaja
Väheke üksindust
Poen siis teokarpi
Ja panen ukse kinni

tõlkinud Valli Helde

Valts Ernštreits (1974)

HÄLLILAUL

Kõrgete mägede taha loojub päike,
täna
on reede
ja kõige raskem öö
on ees,
kus mälestused katuseharjul
kõnnivad
ja öeldud sõna
on kui tehtud tegu.

Ja ärkvel olles
on hirm,
et tuleb talv
ja sadades peagi kõike
katab lumi,
ja su laps sureb,
jõudmata veel sündida,
kuni pikkamisi kui tramm
tuleb uni

kuid unenäos kuldne paat kiigub tasa,
üle sinivalge mere
tormleb tuul,
ja mändide taha päike
veereb vaikselt,

kus lapsepõlves
mingi töö jäi
lõpetamata.

tõlkinud Valli Helde

MANSI

Valinud:

SVETLANA DINISLAMOVA

Andrei Tarhanov (1936)

* * *

Purjed paadilt võtab sügiskuu,
Õhus kõlab pillikeelte nutt.
Too mul männipuude lõhna, tuul,
Meie kaugest kandist metsikust.

Muinasjutt ja puuslik sinna jäid
Ning ka mõtlik põder metsaraal.
Kasetohust rõõmsaid maskipäid
Pidudel ei enam naerda saa.

Puuslik murest halliks muutunud:
Hingelist ei saja versta peal.
Võõral sunnil siit te lahkunud,
Paganusku sugulased head.

Küllap ses ka minu süü on suur,
Et on puri lontis lahusolekust...
Too mul männipuude lõhna, tuul,
Meie kaugest kandist metsikust.

(1987)
tõlkinud Arvo Valton

Andrei Tarhanov (1936)

* * *

Seisan rajal, mis on punane,
Seedriokkaist, koiduvalgusest.
Imelise taeva kõrgusest
Täitun armastuse vaimsusest.

Kõnnin hingestatult kiirates –
Nagu pagan – kiirte tahtel teed.
Minu headust aina uurides
Ronib sipelgas üks väikene.

Kärbseseenega ta sõbrutseb,
Mööda tüve tõuseb kõrgele.
Ruttan mõttes talle järele...
Taeval seedriga on sidemed –
Nagu laps taas seda imetlen.

(2012)
tõlkinud Arvo Valton

Juvan Šestalo (1937-2011)

METSAHALDJAS

Imemets kui hingab, tukub,
Naeratab ja helab.
Nagu mansi muinasjutus
Haldjas selles elab.

Haldjas see on pikk ja sale,
Põhja ilust puhkel,
Kuum kui lõkketuli valem,
Nagu naine uhke.

Mustri kasukas tal seljas
Päiksepaistel hiilgab,
Patsid helisevad hellalt,
Käib kui mansi piiga.

Kuigi Põhja legendikul
Tuisk kui tantsiks, käraks,
Haldja pilgus südamlikus
Nagu päike säraks.

Tema pilgust lumi sulab,
Hinge hoovab lootust,
Vanakeste kurbus sulab,
Tõved kaovad sootuks.

Kui on nukrus hinge kallal,
Haldjas ligi astub,
Hinge lohutust ta kallab -
„Armastan“, ta vastus.

Metsahaldjas, naine hüva,
Armas mu sõbranna,
Hüüab minu külmuv süda:
Soojust mulle anna!

Imemets kui hingab, tukub,
Naeratab ja helab.
Nagu mansi muinasjutus
Haldjas selles elab.

Kust ta leiaks, kutsuks, hõikaks?!
Mets on suur ja õudne.
Otsin teda siiski kõikjalt:
Südames on jõudu.

(1970-ndad)
tõlkinud Arvo Valton

Juvan Šestalo (1937-2011)

SOOBLI LAUL

Olen nõtkes soobel ma,
Mul on iidne tarkus peas,
Hüpleni kuuseokstel seal,
Laulan oma laulu head.
Vibust sihiti mu pead,
Vihisesid nooled reas.
Mul on iidne tarkus peas,
Elan edasi
Sedasi,
Laulan oma laulu head.
Inimene hooplemas
Oma kuldse naftaga,
Jahimees ka suurustab,
Mind et jätab nahata –
Nagu ise elaks mureta.
Mina oma hinda tean,
Olin vanasti bojaari peas,
Tsaaritari kuue peal,
Ehtisin ka tsaari enda pead.
Mööda Moskvat kõndisin,
Mind Pariisi osteti.
Nende rõõmuks ammu siis
Minu nahka kingiti.
Tulega las hirmutavad,
Tappa mind las ähvardavad.
Mul on iidne tarkus peas,
Elan edasi
Sedasi,
Laulan oma laulu head.
Inimene, tea,

Minu hinda teadma pead:
Minu kuldne kasukas
Nagu kuldki muutub aina kallimaks.

(1970-ndad)
tõlkinud Arvo Valton

Juvan Šestalo (1937-2011)

PÖLISMETSA MÕTTED

Keerlen nagu keerleb maa,
Nagu pöörleb päike ka,
Lendan taevas kaurina,
Ujun meres tuurana.
Kõnnin mööda maad,
Muinasjuttu olen otsimas.
Taeva poole vaatan ma,
Küsin Toorum-jumalalt:
Kas sa oled ikka olemas?
Kas mu tee on pikk ja lustakas?
Allmaast kui ent mõtlen ma,
Nagu lõikaks rindu pussiga.
Seisan oma teel ma libedal,
Kurba laulu kuulatan,
Laulvat hinge kiigutan,
Saadan kaugele ta üle maa.
Las ta rändab lustiga,
Kulgeb muinasjutuna.
Kui ta nutab, nutku siis,
Kui ta laulab, laulgu siis.
Kui ta keerleb, keerelgu,
Kui ta tiirleb, tiirelgu,
Aga üles otsigu
Inimese rada muretu!
Südame ma lauluks häälestan,
Taevasse siis vaatan taas.
Õine tulesära kauneimalt
Lendab kevadise luigena.

Muinasjutu rõõm mul südames
Kutsub käima maa peal kauget teed.

(1970-ndad)
tõlkinud Arvo Valton

Juvan Šestalo (1937-2011)

* * *

„Olen inimene!“
laulis Põhjala mees,
laulis täiel häälel.
„Ma ei ole samojeed,
olen neenets, inimene!
Ma ei ole metslane,
olen hant ja inimene,
olen mansi, tšuktši, eskimo!
Olen saam ja itelmeen, evenk!
Olen nihv ja jukagiir, even!“

Sulle, Põhjala mees
On antud olla tuletooja!
Sulle, Põhjala mees,
On antud olla maa peal inimene!

*valikusse lisanud
ja tõlkinud Arvo Valton*

Maria Dvinjaninova (1951)

RÄNDLINNUD

Linnud üles lendavad,
Tiirutavad, karjuvad,
Üksteist lennul toetavad,
Kes ei suuda, aitavad.

Vaata, kuidas linnud need
Alustavad kauget teed.
Neil on kahju lahkuda
Armsaks saanud põhjamaalt!

Mina aga püsin siin,
Eellased kus elasid,
Ma ei sõida kuhugi
Maadelt, kus ma sündisin.

(2004)
tõlkinud Arvo Valton

Svetlana Dinislamova (1960)

PIISK

Kui vette soola riputad,
Kui halva sõna lausud sa,
Siis süda sellest värahtab
Ning veepiisk muutub pisaraks.

Olen naine, kel on oma keel ja maa,
Emakeelt ma kogu elu ülistan,
Räägin sõnu neid, sest mõtted lendavad,
Laulan südamest neid kauneid sõnu ma.

Ujun Sosva jões ma ainsa piisana,
Jääd kui lähevad, siis hiilgan killuna,
Vihmasajus langen ainsa piisana,
Lumesajus tiirlen ainsa helbena.

Sündinud siin olen palju kordi ma,
Ema sülle võttis mind siis korduvalt,
Palju kordi ujusin jões piisana,
Eland olen ühes mansi rahvaga.

Jalg on astunud mul igal metsaraal,
Mõtted õige tee siin laanes leiavad,
Looduse siin laulu olen kuulnud ma,
Ema laulu kaasa laulnud ladusalt.

Oma laulu laulan kasvõi salaja,
Rõõmustan ja pühin ära pisara,
Elus elaksin vaid puhta piisana,
Oma rahva laulu et ei unustaks.

Olen naine, kel on oma keel ja maa,
Emakeelt ma kogu elu ülistan,
Räägin sõnu neid, sest mõtted lendavad,
Laulan südamest neid kauneid sõnu ma.

(2003)
tõlkinud Arvo Valton

Svetlana Dinislamova (1960)

* * *

Oma tiivul taevasse ma tõuseksin,
Kogu meie maad sealt ülalt vaataksin.
Inimesed oskasid ju vanasti
Maade kohal tiirutada kenasti.

Pilvede nad kohal jõudsalt liikusid,
Pilved allpool kihutasid kiiresti.
Toorum teadis nende tarkust, jõudusid –
Kaitsjad vaimud unune ei iialgi.

Kuhu kadunud on täna tarkus siit?
Millisel on juhtunud see sajandil?
Miks ei suuda täna õhku tõusta siit?
Miks meid keegi kinni hoiab maa peal siin?

Muistsed laulud siiski jälle kõlavad,
Muistsed sõnad jälle üles ärkavad –
Mansi rahvas sellest nagu tiivad saab,
Et ta oskab emakeelt veel kuulata.

Ellu virguvad taas rahva jumalad,
Kadunud ei ole mõtted sisukad,
Rahvas oskab taas neid kõrvul kuulata,
Rahvas oskab jälle silmil vaadata.

Tiivad nõrgad mul, ei suuda lennata...
Õnnelikult siiski kõnnin mööda maad,
Elan meie vaimudest ma kaitstud maal,
Õnne palun rahva jaoks siin jumalalt.

(2014)

tõlkinud Arvo Valton

Svetlana Dinislamova (1960)

* * *

Kaelas riideriba rippumas,
Pilgud minus kinni, ootavad...
Riitust sooritavad minuga.
Kas on õnn, et ohver olen ma?

Kas mu valge värv neid meelitab?
See ehk jõudu, tervist tähendab?
Neil vast palved taeva jõuavad.
Ise Toorum mind seal ootamas?

Rahval ärevus on silmades:
Kas seal ohver vastu võetakse?
Mis mul öelda? Usk on vägev teis –
Seda esivanemad on teind.

Mina, valge põder, ohvriloom,
Vabastan teid murest, küllust toon...
Oma riitust korraldage maal,
Mina jumalate juurde saan...

(2013)
tõlkinud Arvo Valton

Galina Larionova (1962)

* * *

Mu armas maa,
Mu puhtad jõed,
Päevad heledad,
Täherikkad ööd.

Mu kõrged mäed,
Mu püha laas,
Põdra karjamaad,
Põtradele söök.

Põdrakarjad siin,
Põdrarakendid
Uuralites sõidavad
Edasi ja tagasi.

Õnnelik mu maa,
Nii kaunis sa,
Mu mansi rahva maa
Ju oled sa!

(2010)
tõlkinud Arvo Valton

Tatjana Bahtjarova (1991)

HOMMIK

Päiksetõusul ilusal
Metsarahvas ärkamas –
Mansi rahvas see.
Tõuseb suitsu korstnatest,
Õues tuuled puhuvad,
Aknal sulab jää.
Kostab puude raiujate hää.
Koerad peremehi tervitavad haukudes.
Hakkab valgenema alles veel.
Keegi külla tuleb, lumi krudiseb,
Naerdes joome kuuma teed.
Oma tööle läheb igamees.
Ahjus tuli pragiseb.
Keegi suuski puhtaks teeb,
Jahiks valmis säeb.
Soojus saabunud on mansi rahvale,
Alanud on tore päev.

(2014)
tõlkinud Arvo Valton

MARI

Valinud:

ALBERTINA IVANOVA

Sergei Tšavain (1888-1937)

SUUR TAMM

Keset meie välja uhkelt
Vägev tamm kord seisis puhkel,
Võimsad oksad laialt kaardu
Kõiki nelja ilmakaarde.

„Elanud kord ennemuiste
Mingi suur ja tugev rahvas,
Küürel rännul üle puie
Otse astunud nad vahvalt.
Kõige väiksem nende rühmast
Üle suure tamme rühmas.
Oksad kinni haarand kuuest,
Edasi kui tahtnud minna,
Otsast rebind hõlma uue,
Jäänd see rippuma siis sinna...“

Nõnda rääkis vanarahvas
Meile sellest suurest rahvast.
Tamm ent varsti põles maha
(Süütasid ta lapsed pahad).
Sellest võimsast rahvast praegu
Enam keegi kõnelda ei taha.

Ainult mina jõudeaegu
Tunnen huvi tamme vastu.
Mõtlen suurest-väiksest mehest,
Kes kord tammest üle astus...
Lahkund mees ei lähe meelest!

(1908)

tõlkinud Arvo Valton

Janõš Jalkain (1906-1938)

LUIK

Siniudu katab tänagi
Suurt ja kauget metsa tumedat.
Metsasiht, mis raiutud on siin,
Meenutab mul laia väravat.
Millised on külad, linnad ka,
Millised on metsad, väljad eal,
Värava mis taga asuvad?
Või on üksnes tühjus seal?
Pähe tulid mõtted sellised
Mulle lapsepõlves varakult,
Aga suurest peastki mõte see
Püsis meeles nagu unistus.
Metsa taga oli vilkumas
Roosa õnn kui ilus muinasjutt.
Väsinud ma õnne järgimast –
Miks on luigel lennata nii rutt?
Luik on tänagi veel nähtaval,
Kutsub kaasa eespool lennates.
Miks ei oota ega seisata
Unistus mul täitumatu see?

(1938)

tõlkinud Arvo Valton

Miklai Kazakov (1918-1989)

* * *

„Ööbiku laulul on koht minu südames,“
ütlesid sa.
Tahaksin teada, kas oksake jäänud on
mullegi seal?

„Ööbiku nauditud vesi on minuski,“ ütlesid
sa.
Tahaksin teada, kas tilgake jäänud on mullegi
seal?

„Ööbikut rahuldand rooga on minuski,“
ütlesid sa.
Tahaksin teada, kas võisilma jäänud on
mullegi seal?

„Ööbiku nurgake minugi hinges on,“ ütlesid
sa.
Tahaksin teada, kas varjulist aeda on mullegi
seal.

tõlkinud Arvo Valton

Semjon Višnevski (1920-1990)

TERE HOMMIKUST!

Võõras kant ja tee
Terveks mind ei tee!
Olgu kaugel see
Või ka lähiksel.
„Tere hommikust!“
Ütlen külale.
Ütlen sama just
Hommikpäiksele.

„Tere hommikust!“
Aeg on astuda
Või ka sõita just
Tööle veokiga.
Ütlen nii:
Tere, Marimaa.
„Esen lü!“
Vastad sa.

Oma keelt
Ära häbene,
Kuigi keegi võõrastab,
Aru sust ei saa.
Täna taas
Pole ohtlik see.
Aeg on ees,
Mil igaüks kord aru saab

Õpitakse kord
Mari keelt ju ka,

Räägitakse kord
Mari keeles mariga...
Kas ent selleni
Mari rahvast, meid,
Saatus ükskord viib
Või ehk ei?!

tõlkinud Arvo Valton

Veera Bojarinova (1924-1996)

SINULE

Elad kasvõi kaugel Siberis
Või Ukrainas kaunis asub kodu sul,
Olgu takukleit ja kaftan üll
Või siis oled peenikeses sametis,
Tuhandete hulgast tunnen ära su:
Oled marianna, sugulane mul.
Nagu pääsukene majaräästa all
Oled töökas, kartmatu ja visa sa.
Lehel hõbedane kaste hommikul
Hiilgab nagu vestleks päiksega.
Sama puhas hing ju oled sina ka,
Õrn ja südamlilik ja kaunike.
Küla taga voolab selge allikas,
Selle sulin kostab kaugele.
Sinu hääl on sama ilus, helisev –
Tean ma ilukõnet lausumata sinule.
Elad kasvõi kaugel Siberis
Või Ukrainas kaunis asub kodu sul.
Olgu takukleit või kaftan üll
Või siis oled peenes sametis,
Tuhandete hulgast tunnen ära su,
Oled marianna, sugulane mul.
Nagu ööbik oled vaba, lustilik,
Õitsev, kogu eluks õnnelik.

(1950)

tõlkinud Arvo Valton

Gennadi Matjukovski (1926-1994)

* * *

*Kuuldes lenka-jenkat
Hing lööb põlema.
(soome laulust)*

Soomemaa, oh kaunis Soomemaa,
Kalevala tore, avar maa,
Niisiis olengi nüüd lõpuks siin,
Kaugel Kõlõkali küla siit.
Lainte loksel, puude kahinal,
Mis kui ilus mahe muusika,
Õhtul, helgelt maale laskuval,
Tihti vaatasin su poole ma.
Kuu seal tõusis metsa kohale,
Järv seal helkis otse peeglina.
Mind siis nagu äkki märgates
Silma tegi blond ja naeratas.
Oh blondiin, nii armas, naeratav,
Oleme siin üsna üksinda.
Nüüd vast letka jenkat tantsigem –
Mulle oma käsi ulata!
Ega siis ju lausa asjata
Kosta majaaknast muusika,
Kandleheli, südant sütitav!
Koduküla helid meenuvad.
Tantsigem nüüd, valge sõbratar,
Üksteist peibutades pilguga.
Jäägu alatiseks hinge see
Õhtu, toomeõite tuisune!

Kõlaga mu kõrvus igavest
Soomemaise lahke häälena:
„Tule ikka mulle külla sa,
Sest me kuulund teineteisele.“

tõlkinud Arvo Valton

Valentin Kolumb (1935-1974)

KANDLEPIIGA

(legend)

Neiu ise juba suur, kuid nuttis lahinal,
Teda häbistades peolt ta aeti minema:
Et ta isegi ei kandlel oska mängida,
Sõrmed keeltel ekslevad kui mingid sitikad.

Isa, ema lohutust ei suutnud pakkuda,
Neiu nuttis, elas läbi, piinles kaunitar.
Kas ei ilmu nüüd tal kosilane päiksena?
Kas ta jääbki müürilillena nüüd närtsima?

Emä, isa teadsid seda tõde juletut:
Halvast elust oli komme julmaks muutunud.
Palju raskusi eks olid marid talunud -
Aga ärgu pruudist tulgu majja kurvastus.

Kui ei neid saa miniaks ning rõõmuks
hingele,
Kui ei isa anna teda ükskord mehele,
Parem kanda saatust mureoksal kiikudes,
Kui et käona teha muna pessa võõrasse.

Juhtus aga ime: kannel laulis neiuna,
Tema pisaraist said ehtsad keeled kandlele.
Helisema hakkas hoov ja maja korruga,
Külmgi süda ei saand tuimalt mööda
kõndida.

Akpatõr sest laulust tundis ennast kotkana,
Lapski hällis hüppas püsti jõudu näitama.

Esivanemate vägi tuli kandlesse,
Neiu ilu tõttu sai see rikkamakski veel.

Kandlepiiga nüüd on mari rahva uhkuseks,
Tema annet rikkaks kaasavaraks peetakse.
Kandles elab mari neiu hing ju nüüdki veel,
Tema annab elu muusikale, kandlele.

(1962)
tõlkinud Arvo Valton

Semjon Nikolajev (1936-2014)

KES ON TŠEREMISS?

Kangastelje soaga lüüakse
Nimi kootavale kangale,
Tšeremiss saab nimeks mõnele,
Või votjak saab nimeks teisele.
Tšeremiss ei olnud orjake,
Vanast ajast jäi see nimi ju –
Sõdalane vabaduse eest,
Tähendab, et sangar kartmatu.
Seda nime lausa kardeti:
„Tšeremiss on Volgal – hoia eest!“
Ajas sõklad välja sõeluti,
Tšeremiss ent oli tera see.
Tšeremiss ei olnud orjake,
Vanast ajast jäi see nimi ju –
Sõdalane vabaduse eest,
Tähendab, et sangar kartmatu.
Mari rahvas, ära punasta,
Tšeremissiks kui sind hüütakse,
Selle nime üle rõõmusta,
Vapper poeg ta oli sinule.
Tšeremiss ei olnud orjake,
Vanast ajast jäi see nimi ju –
Sõdalane vabaduse eest,
Tähendab, et sangar kartmatu.

tõlkinud Arvo Valton

Anatoli Timirkajev (1952)

MÕTTEID XXI SAJANDIST

Ritsikas viulit mängib kesk ööd,
Tuledes taevast kõikumale lööb.
Eksinud mullikas enam ei söö,
Kergesti leiab ta kodutee öös.

Kuupaistest hõbedais veepeegleis neis
Luigena ehib end kaunitar-neid.
Sõjas jäi ellu ju õnneks ta peig,
Tammine sangar ei hukkunud, ei.

Teleris kurjus nüüd võimust ei saa
Madalas majas või kõrghoones ka.
Äkki on tulnukas-marlane maal,
Maalasi lõbusalt ehmatas ta.

Tuleval sajandil teine on hool,
Arvutid, internet, narratiiv-lood.
Loodavil lauludel teine on kool,
Õnne ent olemus muutust ei too...

Soove on palju, ei öeldagi tea,
Otsekui taevaste tähtede real.
Te korrigeerige mind, kui teen vea.
Lapselaps et ju ei muigama peaks.

Kasvades halvasti magab ta öös,
Kivistub aegade maapealsel vööl.
Ritsikas viulit mängib kesk ööd,
Tuledes taevast kõikumale lööb.

Tuli see südames põleda sai,
Kestaks et inimkond viljakail mail...
Kosmoses külas me oleme vaid –
Sajandeid kestku me maride taid.

(2000)
tõlkinud Arvo Valton

Albertina Ivanova (1954)

LAHKUN KUMMARDADES

Vahest kogemata käisin läbi sinu lillede,
Vahest räpakas see tundus sinu perele –
Ära hinge võta sa,
Ära seljataga pahanda,
Kutsu tuppa, kui ma tulen taas.

Vahest kogemata murdsin toomeoksi sinu
teelt,
Vahest kõndisin ma sinu käidud radadel,
Ära pähe võta sa,
Ära seljataga süüdistada,
Ära ole võõras, kui ma tulen taas,
Armas naabrike.

Vahest pole osanud ma hoida sinu au
maailma ees,
Vahest mõnikord su kõrval tundsin üksikuna
end,
Ära ole pahane,
Ära hülga mind see-est,
Kui ma tulen, tunne mind sa veel,
Minu rahvas kodune.

tõlkinud Arvo Valton

Gennadi Sabantsev (1958)

* * *

Lapsepõlv on lahkes valguses,
Ei kao iialgi me südamest.
Pannud Rosinante rakkesse –
Tegelikult kaigas peenike –

Aiamaal ma sõtta tormasin,
Ohakaid ja nõgest ründasin,
Takjad rõiva külge hakkasid –
Teistele ma naeruks olin nüü.

Takjast annab ära nokkida.
Suureks saades aga mõistsin ma:
Sõnu küljest ei saa rebida,
Sõnaporist lahti sa ei saa.

Inimesed nagu sarnased,
Rõõmustavad elu üle nad.
Kivi käes ent kallim nendele,
Ootavad, et saaks sul visata.

Andekaile pori pilluvad,
Vaikseid vaikselt tapavad.
Rosinantet ma ei sadulda
Ega hakka neid ka ründama.

Kuid ei kutsu enda juurde ju,
Kätt ei siruta ma nendele –
Mitte sallivus, vaid vastikus –
Jäägu hing neile peale takjaseks.

Kui ent lapsepõlve piiluda:
Kas võib tõesti nõnda mõtelda?
Toona oleks saanud lahti just
Nõgestest ja takjast vastikust.

Mõistus küll ei taha leppida:
Igavene pole pori ka...
Puhtaks pestud lapsenäoga Maa
Viime ümber Päikse tüirlema!

tõlkinud Arvo Valton

Zoja Dudina (1962)

SULASE LAUL

On Venemaa ju võluv mitmeid aegu,
Kuid armas on mul Marimaa.
Mul väheks jäänud vaimujõudu praegu,
Ma võõrsil elada ei saa.

Kesk võõraid põlde rassides seal võõrsil
Ma vaimse raja kaotanud.
Kõik elu taas küll kodukanti pöörsin,
Kuid oma soo ma laostanud.

Ma tahan elada maad põlist tundes
Ja rääkida siin mari keelt...
Sernuris vaid on sulnid sügistunded,
Ent mina seisan ööde teel...

tõlkinud Arvo Valton

MOKŠA

Valinud:

VALENTINA MIŠANINA

Zahhar Dorofejev (1890-1952)

HÄLLILAUL

Maga, väike. Öö on pime.
Magan ise ka.
Homme pähkleid toon sul,
Imelinnu ulatan.

Kuula, mis mul öelda sulle:
Isa surma sai...
Oota, pirru torkan tulle,
Tütü-lüllü-pai!

Ülemullu see meid tabas,
Teda võttis maa.
Teistel künd ja külv käib, raban
Mina üksinda.

Onn on vildak, katus lagund,
Seina toetab vai.
Mure kõrvetaks mind nagu,
Tütü-lüllü-pai!

Rikkad härrad võtnud puhuks
Ette kurja teo.
Kuumad kivid neile suhu,
Südant nad ei seo!

Isa nende eest ei läinud
Sõtta, sestap siis
Üles poodi... Käsi käinud
Meil on halvasti.

Kas meid raskel hetkel keegi
Toetand, kes ehk sai?
Ei meil kaasa tunne keegi,
Tütü-lüllü-pai!

(1925)
tõlkinud Arvo Valton

Mihhail Bezbodov (1907-1935)

METS

Kõnnin metsateel
Päeval põuasel,
Haljas lehestik
Varjab päikese.
Armas metsake,
Sinu põue sees
Ronin mehesti
Jäärak-nõlvadel.
Mõttes kuulatan
Sinu kohinat,
Kui sa pillutad
Lehte ainsamat.
Langeb leheke,
Ise sosistab:
„Varsti sügise
Saabub külmaga...“
Nõnda sosistab
Langev leheke,
Täidab südant see
Nukra valuga.
Hinges pitsitab...
Kuulen kuulates,
Et ka linnuksed
Sama laulavad.

(1928)
tõlkinud Arvo Valton

Maksim Beban (1913-1986)

**HELE TÄHT MUL KADUS
PIMEDASSE ÖÖSSE**

Valas vihma, muudkui valas.
Taevas auklikuks vist muutunud.
Tüütu sügis nuttis öös nii pimedas.
Semaforid, rööpaseadjas, putkad
kõik seal olid märgunud.
Sügis aga muudkui nuttis lahinal.
Auklik taevas kurvaks muutis reisijad.
Linn näis rõugearmiline olevat
vihmast sest, mis läbi sõela tilgutas.
Märjad aknad nutsid samuti,
Nagu pisaratest märjad olid minu silmadki.

Ainult sinul need on kuivad! Semafor sind
teele saatis siit.
Öise rongiga sa ära sõitsid. Vihm kuid
muudkui kallas siis.
Tüütu sügis nuttis läbi kogu öö...
Sõitsid ära. varastas sind häbematu öö.

Pisut aega rongi sabas sähvis tuluke,
Aga seegi – nagu minu õnn – siis kustus
pimeduse sees.

tõlkinud Arvo Valton

Aleksandr Malkin

PUNASED TÄHED

Ta välja õmbles särki päeval, ööl,
Seal iga niidirida tehtud targal käel.
Kui praegu vaatan tema tööd,
Ma helgeid luuleridu mustris näen.

Vaid peerutuli põles kollakalt,
Kui kassi silmad vaikselt miilas see.
Tuul akna taga nuttis haledalt
Ja õlgi rebis lauda katuselt.

Süis kuked laulsid pikast sügisest,
Tõid teateid hommikust nüüd algavast.
Ta ikka mustrit kandis kangale,
Nõel naisterahva käes käis nobedalt.

See muster eal ei pleegi ära sealt,
Sest hingesoojus igas reas ju sisaldub.
Ta raske saatus märkide on peal,
Kuid unistus ka sisse õmmeldud.

Näen, kuidas naine hälli kiigutab
Ja etteheiteid Jumalale teeb,
Et majja vähe valgust andnud ta,
Ei viinud ära muresid ta teelt

Ta otsis helgeid taevatähti süis,
Kuid öine pimedus eks võtnud need.
Kuid valgus süttis nõelaotsal siin
Ja põlema löid märgid punased.

Kui vaatan iidse kremlī tähti ma,
Näen tema suurte tähtede seas seal
Ka mokša naise mustrit eredat,
Mis tikitud on valge kanga peal.

tõlkinud Arvo Valton

Ilja Devin (1922-1998)

INIMENE KAUNISTAB KOHTA

Pole teid ju kõige kergemaid –
Teed ja kohad on kui katsumus.
Teed on mõeldud käijatele just,
Kohad pole istumiseks vaid.

Teed ei ole meile üksnes teed,
Verd ja higi seal on valatud,
Hõlpu pole eales otsitud –
Vanemad nii pärandanud need.

Kohad pole üksnes kohad siin,
Pole istumiseks antud vaid,
Seks, et õpetada alamaid –
Kohad hõivaku meid üleni.

Oma teed sul tuleb jälgida,
Elu ongi tee ja mõte ka.
Koht ei inimesi kaunista,
Inimene kohta kaunistab.

tõlkinud Arvo Valton

Anatoli Tjapajev (1928-)

LUIGED

Päike upub järvevees.
Oi, ta upub seal,
Oi, ta väriseb...
Luiged ujuvad seal järve peal.
Uppujat nad tahavad ju aidata,
Võtta päike noka vahele,
Veeft ta välja tõmmata,
Päästa ära päikene,
Et ta soojendaks ja valgustaks.
Päike väriseb,
Vees end hüpitab...
Luiged muudkui töötavad
Vaatamata tagasi –
Reas nad vette kiiresti
Sukelduvad otsima.
Hauakohas rapsivad –
Päikeft tahavad ju aidata:
Võtta noka vahele
Verev päikene,
Sikutada püüavad,
Veeft et välja tõmmata.
Päike uppuski ja kattis maa
Suure musta kangaga.
Luikede vaid tiivalöökidest
Lainetas veel vete keft...
Välja ilmub eha. Luiged ujuvad,
Noka otsas päikeft tassivad.
Hea on päiksel nendega,
Ei nad lase temal uppuda.

tõlkinud Arvo Valton

Sergei Kinjakin (1937)

VÄSINUD HOBUSE HÄÄL

Ammu välja mõeldud:
                                  kui on homme käes,
Siis meil, sõbrad, tuleb parem päev...
Usuti, et homme õnne toob,
Olgu täna, nagu Jumal annab veel.

Aga möödunud on homme too,
Möödunud on sügised ja kevaded!
Galoppima meid aeti vaatamata teed,
Aga imelindu polnud kusagil.

Pere seltsis tegime me tegusid,
Uskusime, paradiisi viib meid tee.
Aga öelda miskit polnud kummalgi,
Hammusta vaid keelt!
Seda nägime, kuis tuhmub päikene.

Aga päikseta ei kasva elavad,
Ei sünni ega tugevaks ka saa.
Üksnes loll ei sellest aru saa.
Rahvas äestab, tark on külv...

Äestati jah orast küll,
Aga hing see roostetab,
Lootus jõuetuna tuigerdab,
Maade pale muutub tumedaks.
Põlevad veel silmad vaid,
Veel on jõudu, veel ei eksi me,
Pole enam ajajaid.

Jätke kurjus, lähme läbi järve, soo,
Jõuab kätte homne too –
Aga ülehonne vist.
Olgu pealegi!

Kõrvale siis põikasime laugastest,
Kuigi head need näisid mõnele...
Päike meile taas ehk kummardab,
Pea ehk keegi meilgi paljastab.

Aga homme järgnes homsele,
Ainult homsest räägiti meil veel...
...Kui see homme tuleks ometi,
Täna – kuidas Jumal annab – olgu nii.

Elu muinasjutt las ollagi vaid sõnades,
Aga imelindu pole kinni püütud veel.
Nagu sügist olen elanud ma oma kevadet,
Sügist eks siis peangi kevadeks.

tõlkinud Arvo Valton

Vassili Krigin (1945)

KÜLM KUU

Külm on vali,
Maa kõik lumest valev.
Õhk nü kõrvetab, et aru kaob.
Lind üks lendab ikka lähemale...
Äkki kukub, süda vaevu taob.

Tõtsin väikse suletombu üles.
Peitsin külma eest ta põuesse.
Tundsin, elustus seal inimsüles,
Minu soojajäägist soojenes.

Lumi kõikjal.
Pakane on vinge.
Tulin sinu suunas, kukkusin.
Ei sa päästnud nõrkend mehe hinge.
Sinu külmast pilgust hukkusin.

Aga lind see
Lendab sinu kohal.
Elus tombuke, mis minust eraldund.
Minu soojus
Tema rinnas vohab.
Tema laulus minust mälestus.

tõlkinud Arvo Valton

Nikolai Tsilikin (1954)

MÄLUST

Mind hellitab soojuslaine see palav –
Glasuuritud ahjus seal põlevad puud.
Mu aknasse kuupaiste valgust nüüd valab...
Viib kaugetele rännule mõtete luus.
Ma mäletan, kevad kuis kiigutas pilvi –
On lapsepõlv väravat avamas taas.
Piits plaksus, kui ajasin karja ma ilmsi,
Mind vaatasid pisarais lilled pealt maa.
Oh kuupalju katkenud unesid tollal
Mu voodisse koidikul jätnud on aeg
Või kuupalju märgades riides olla
Mul tuli sel ajal, mis kõik oli vaev.
Ju lapsena teadsin, et emale kodus
Ma abiks – ei nurisend raskuste ees.
Puid lõhkusin, rakkesse panin ka hobust –
Eks pisaraid neelasin hälli ju sees.
...Aeg saabus ja ilusal suvisel õhtul,
Kui ööbikulaulud me südameid sõid,
Seal neiukäed puhkasid vaikselt mu õlul
Ja huultele sulas me suudluste võim.
Nii lapsepõlv häbenes... kaduski öösse,
Muud lõnga mul ketras siis ööbiku viis.
Ja luiged kui õhtuti kutsusid töösse.
Kui nooruse muinasjutt aeg sujus siis.
Mu une üks röövisid suudlused toona
Ja kadusid koidiku särasse teed.
On suveööd lühikesed suudlusi tooma –
Nii kahju, et kiiresti mööduvad need.
...Ka meenub, kuis külmade vihmade aegu
Mu kodus kord sagisid eitede väed:

Siis mõistsin, uut elu et alustab praegu
Seal karjudes lapsuke, lõpuks kes käes.
Kord isaks mind nimetab, Jumal ta andis,
Mu silmad siis niiskused erutusest...
Mu noorus ent kõssitas, ajad ta kandsid
Siit noruspäi minema vihmade seest.
...Kuid täna on talvine pakane päral
Ja kondid-luud valu ei asjata täis.
Kui lumi on pea mul ju halliks läind ära,
Kuid mälus veel ikka mul lapseõlv käib.
...Veel hellitab soojuselaine mind kallis,
Kuid ahjus nüüd ära on põlenud puud.
Ja lapselaps sikutab tukast mind hallist –
Ta jätkab mu elutee rändusid ju.

tõlkinud Arvo Valton

Raja Orlova (1963-)

ELUVESI

Vesi eal ei sure.
Sövon-jõgi elab ju.
Temas elumõtet leida tuleb.
Iga piisk on elus ju.
Maagi mälu vesi hoida saab.
Veteema kätte
          vesi mured usaldab.

Vesi eal ei sure.
Mokša jõgi elab ju.
Mis on uppunud, see leida tuleb.
Ole usin sa:
Maaema rinnal leiad,
          mis on peidetud.
Jumalikku saladust sa otsi,
          nagu sulle näidatud.

Vesi eal ei sure.
Issa jõgi elab ju.
Elu möödub nagu vesi,
          minnes palvetada tuleb.
Maale jäta oma teod,
          las elavad.
Kanna maade mälu sa,
Ole vesi, mäleta...

tõlkinud Arvo Valton

Vladimir Nesterov

* * *

Luitunud on tähed, kaunid päevad,
Kahvatunud taeva sinine,
Luiged jälle minekule säevad,
Vihmast lagunened laiad teed.

Neid ei sega nukrus minu silmas,
Kaen kui luikedele järele.
Tagasi nad tulemas on millal,
Seda küsin kurjalt sügiselt.

Millal saabuavad taas kaunid ajad,
Toob mis kevad laia hõlma sees?
Miks on kuumusel ja külmal vaja
Jätta jälgi minu südames?

Noorel meeldisid kõik aastaajad,
Mis küll nõnda ruttu möödusid, -
Isegi kui lund või vihma sajab.
Külmad ilmad rõõmustasid siis.

Täna on vaid nukrus minu päralt,
Sügisega koos on tulnud ta.
Sestap nutab mändki minu pärast,
Paju kuivi lehti langetab.

Kuid las luituvad mu kaunid päevad,
Olgu taevas tume, kustunud,
Minu mällu süiski alles jäävad
Armsad ajad need, mis möödunud.

tõlkinud Arvo Valton

Marina Agejeva (1982-)

* * *

Ma kodukanti kiites laulan,
Ta ilu väärrib ülistust.
Ta ees ma kummardan nii kaua,
Kui meenutan ta kannatust.

On pisaraid ta valand tihti,
On läbi käinud tulest-veest –
Ei suudeta talt võtta sihti,
Ei öö ta üle võimutse.

valikule lisatud ja tõlkinud Arvo Valton

NEENETSI

Valinud:

ARVO VALTON

Prokopi Javtõsõi (1933-2005)

MULLE MEENUS EMA

Tuul löönd ukse valla kojalt:
Nagu soojendaks mind sala
Ema käsi: „Tõuse, poja,
Isa karjas, vend on kalal.

Tundras põder ennast peidab,
Sarvi tal arkaani heidad...
Kutsuvad sind
Tundra rajad,
Sõrakilõbin
Lauluks kajab.

Tõuse üles, pojake, nüüd kohe,
Ootab sind su ustav põder.“
Sooja tuule petlik ohe,
Miks nii nalja teed, oh sõber?

Tuulehoog tõi ema meelde...
Miks too vallatu ta vale
Nõnda erutab mu meeli?...
Pisaratest hõõgub pale.

tõlkinud Arvo Valton

Prokopi Javtõsõi (1933-2005)

MINU RÄNDUDE MAA

Põdrad rändavad
sõbralikul sõrakilõbinal,
kakke nukrutseb
purustatud pesaasemel...
Armas avarus,
usaldavalt puhas, avatud –
nagu karjastel
hing tal otsekohene.

Nendel ammustel
lapsepõlve rännualadel
vastu vaatavad
mälestuste värvid säravad.
Näha võib nüüd taas
kojakraami voore siinsel maal,
kuis neid laagrisse
kulgeb hanelennu jälgedes.

Aga masinad
ümberringi muudkui puurivad,
nagu nartadel
roostes naelad oleks jalastes.
Inimtühi maa
südamesse tungib külmana,
hinges praksatab
minu kurbus nagu raokene.

Lindki tusane,
lendab laisalt ära kaugele,

külvab lennuteel
lahkumise valu tundrassa.
Kastepiisana
värelemas laugel pisarad,
torgib südames:
laastatud see maa ei parane.

tõlkinud Arvo Valton

Prokopi Javtõsõi (1933-2005)

* * *

Kui olen sinu kõrval ma,
Siis asun mitmes eri ilmas.
Mu südant läbid pilguga,
Sul kuigi naeratus on silmas.

Su lävel tammun terve ring
Ja ujedus mul südant pureb.
Käib alumises ilmas hing,
Kus aina kahtlused ja mured...

Kuid ilmas keskmises mu tuum
Kui ere lõke põleb jäägiks –
Kõik minus kirest lausa kuum –
Kui okste praginal ma räägin.

Ent hellitad kui pilguga
Mind, kinkides mul soojust endast,
Siis heliseva lauluna
Ma ülemisse ilma lendan.

tõlkinud Arvo Valton

Juri Vella (1948-2013)

PÕDRAKASVATAJA LAUL

Muutuksin ma vihmapiisaks,
Et siis särada su ripsmeil.
Ngadei!
Ngadei!
Muutuksin ma lumehelbeks,
Et siis lebada su kasukakrael,
Kartes puudutada sooja kaela.
Ngadei!
Ngadei!
Aga põdrarakendil kui lendad
Ja kui lumeväli laulu sulle laulab,
Tahaksin ma olla naeratus su näol.
Ngadei!
Ngadei!
Ngadei!

tõlkinud Arvo Valton

Juri Vella (1948-2013)

**VANA PÕDRAKASVATAJA AULI
LAUL**

Mis on armastus?
See minu vanaisade igavene küsimus
Erutab täna ka mind.
Võib-olla armastus
On su põdrarakendi
Värske jälg?
Võib-olla armastus
On uus püstkoda,
Mille me koos sinuga
Täna lume peale püstitasime?
Võib-olla armastus
On uus hää,
Mis sinu vaevadest sünnib,
Ja minu süda,
Mis ärevalt ootab teateid
Püstkojast, mis täidetud su oietega?..
Mis on armastus?
See mu vanaisade igavene küsimus
Erutab täna ka mind.
Võib-olla armastus
On lumetee,
Mille on sisse tallanud mu poeg
Lõputusse avarusse
Tundra ja taiga vahel,
Sinna,

Kus alati on sõitnud
Mu suguvõsa rahvas.

Võib-olla armastus
On esimene narta,
Mille on oskamatult valmistanud meie
lapselaps?
Võib-olla armastus
On esimene sulgvoodrike,
Mille on meie tütretütar
Hoolikalt õmmelnud oma nukule?..
Mis on armastus? –
See mu vanaisade igavene küsimus
Erutab mind ikka enam...
Kuid täna
Hakkab see erutama
Ka meie poega.

tõlkinud Arvo Valton

Juri Vella (1948-2013)

EI KUULE ENAM EMAKEELT

Loomarajad kasvavad rohtu,
Loomad lahkuvad.
Need, kes minna ei saanud,
On tapetud.
Igavaks muutub mu laas
Sügisel.
Ja vaikus on kevadel
Mu järvedel –
Pole lindude laulu.
Inimesed jäävad vanaks –
Nende suu ei laula enam.
Mitte et ei tahaks,
Kuid sõnad on läinud meelest.
Pojad aga ei taha laulda,
Tahavad kuulata
Metsikuid, hullunud laule
Arusaamatus keeles.
Kuulen oma maal
Ikka harvem emakeelt.
Igapäevaseks on muutunud
Rauakolin mu jõe kohal...
Tahaksin uskuda:
Ehk vaid loomarajad
Kasvavad täis rohtu ja sammalt.
Kas võiksid veel alles jääda
Laande ja tundrassa
Mu rahva nartajalase jäljed?

tõlkinud Arvo Valton

Matrjona Talejeva

MEIE EMAD

Rasked mõtted ajus,
kurvastada põhjust,
ema hinge heitnud.
Ega nemad ka ju
oma elu jooksul
kerget teed ei leidnud.

Küllap oma kojast
vaikselt, salamisi
pisaraid nad nutsid.
Ootasid, et pojalt
paremini läheks
saatusmängus kuskil.

Rasked mõtted ajus.
Kirjutage sooje
sõnu emadele.
Soojuse ja taju
õitsemiseks saab siis
ema südamele.

tõlkinud Arvo Valton

Nadežda Salinder

MINU ARMAS

Minu armas sa,
Kallis kaunitar,
Kõigi hulgast ma
Sinu valisin.
Südamega, pilguga
Üksnes sinu valisin.
Järele nüüd sulle ma
Tulingi.

Neli põtra ootavad
Rakkes narta ees.
Ootan sinu sõna ma,
Tulgu need su südamest.
Minu armas kaunitar,
Sinu pärast elan veel,
Sind vaid armastan,
Tulin sulle järele.

tõlkinud Arvo Valton

PERMI-KOMI

Valinud:

JELENA KONŠINA ja LJUDMILA RATEGOVA

Vassili Klimov (1927)

KUI KÕIK ON HÄSTI

Kuulen, Kaama kaldal marjad valmivad,
Virgad mesilased kärgi täidavad,
Salvedes on rukkiterad tüsedad,
Naistel tublid, terved lapsed sünnivad.
Tean, et tehased kõik hästi töötavad,
Hundid metsast välja tulla kardavad,
Loodud siin sümfooniad ka kõlavad,
Kosmosesse inimesed rändavad...
Kui need rõõmsad marsid mängivad,
Kui kõik kaunid lilled riime nõuavad,
Palun ma: „Kas sinu aeda tulla saab,
Et seal rõõmu tunda, oh Poesia?“

tõlkinud Arvo Valton

Vassili Klimov (1927)

ELA MINUS, KODU

Minu Komi kodumaa,
Kasta mind sa õnnega,
Elus lenda luigena,
Minu loomust terita,
Taevasse mind upita,
Suudle päikest minuga,
Südant vahel valuta,
Hinges kee ja vahuta,
Tuiska täis mind lumega,
Armas ema, Komimaa!

tõlkinud Arvo Valton

Vassili Klimov (1927)

KES ÜTLEKS?

Kui saaksin kasvõi oma luulega
Ma komi rahvast pisut aidata,
Siis võiksin hooplemata ütelda,
Et pole elanud ma asjata.
Kes ütleks küll, kas mai saaks aidata
Ja sinililled rõõmuks õitseda?

tõlkinud Arvo Valton

Ljudmilla Guljajeva (1952)

VALGED ÖÖD

Kus veel sa tunnend öödest valgetest
Niisugust siirast rõõmu juunikuus,
Mil pea käib ringi lõhnadest
Ja valgeid õisi puistab õunapuu?

Kus veel nii kaunilt linnud hõiskavad,
Kui hommik taevaserval valgeneb,
Kui elusolendid kõik ärkavad
Ja kukelaul kui lõhub vaikuse?

Sa vaevalt leiad paika ilmamaal,
Kus aastaajad selged püsivad.
Siin metsades on kõike küllaga:
Vihm, lumi, seemned, marjad, juurikad.

Ei kasva siin küll vilju lõunamaalt,
Ei viinamari või banaan, hurmaa,
Ei ananas me naerist asenda,
Meil kikkaputk ja osi parimad.

Kus veel sa tunnend öödest valgetest
Niisugust siirast rõõmu juunikuus?

tõlkinud Arvo Valton

Ljudmilla Guljajeva (1952)

* * *

*Samasse jõkke ei saa kaks korda astuda,
Sest seal voolab juba teine vesi.
(Herakleitos)*

Samasse ei jõkke minna saa,
Eilset päeva ära püüa sa:
Ära voolanud on vesi siit,
Kus kord noores põlves suplesid.

Tulevikku ära piilu sa,
Unelmaist ei silda ehita.
Märkamatult juhtuda võib see:
Elu ja su pesa laguneb.

Hoia nagu kulda tänast sa,
Ära püüa muuta asjata,
Säilita eks oma südames
Taevast antud õnne killukest.

tõlkinud Arvo Valton

Viktor Rõtškov (1959)

AEG

Nagu pääsuke lendab aeg,
Põlev kui küünal sulab,
Nagu sähvatav välk, sa kaed,
Kaugele rändab ära.

Aeg on elus kui lendav liiv,
Tuul mida kannab ära.
Kukub kuipalju kukulind,
Pingsalt loeme seepärast.

Elujõgi ei peatu veel,
Rutates voolab aga.
Vaatad, lapsed ju samal teel
Sammuvad sinu taga.

tõlkinud Arvo Valton

Viktor Rõtškov (1959)

IGAVENE

Mind ei olnud veel –
Oli öö ja oli päev,
Suvel kasvas rohi iga päev.
Talvel oli külm ja lumi kattis teid.
Oli palju kevadeid ja sügiseid.

Elan nüüd –
Minu küünal põleb kuidagi.
Otsisin, ei leidnud midagi.
Parim kõik on möödas, mõtlesin,
Kildudena kõikjal laiali.

Mind ei ole enam –
Miski ilmas ju ei muutu siis,
Metski kohiseb veel edasi.
Rõõmsalt laulab lõoke taas,
Endistviisi pöörleb maa.

tõlkinud Arvo Valton

Ljubov Startseva (1959)

* * *

Sinise planeedi kohal
täpp üks lendas helendav,
Vaatas, kuhu võiks ta
õnnelikult maanduda.
Lendas üle merede ja
lumest kaetud mägede,
Üle aasade ja jõgede ja
suurte metsade.
Nägi keset metsi
vaikset ojakest,
Paradiisi taolist
haljast paigakest.
Maandus keset laasi
nagu helge seemneke.
...See ju oli minu hing, mis
Sündis selliselt.

tõlkinud Arvo Valton

Arkadi Istomin

* * *

Sind nägin – kohe tundsin ära,
Mis sest, et varem polnud näind.
Su pilk mu hinge kinkis sära,
Nüüd jälle lauldes ringi käin.

Taas tahan elada siin ilmas
Ja valgust kiita linnuna,
Sest elust jätta teiste silma
Üht naeratust – kas läbi pisara.

*valikusse lisanud ja tõlkinud
Arvo Valton*

Vassili Kozlov (1969)

MINU KODUKS ON AVAR LAAS

Olen sündinud ma Permimaal,
Minu koduks seal on avar laas.
Üksnes temast aina mõtlen ma.
Teda oma laulus ülistan.
    Vesigi siin kõige magusam,
    Õhk on kõige puhtam sellel maal.
    Haavapuud siin lehti värvivad,
    Nagu mänguasjad punavad.
Siin kõik kuused, männid kõrguvad,
Kõrgel taevas pilvi puskavad.
Jões on meie kandis sügavad,
Mujal selliseid ei näha saa.
    Üksnes siinses laanes kadakad
    Sinimarju meile kingivad.
    Vaikses tumelaanes sügaval
    Rõõmuks voolab puhas allikas.
Sada korda tahan korrata,
Kuni häält veel suudan teha ma:
„Olen sündinud ma Permimaal,
Minu koduks seal on avar laas.“

tõlkinud Arvo Valton

Jelena Konšina (1970)

INVA JÕELE

Inva jõgi, oled nagu naine sa,
Nagu ilus, lahke kaunitar.
Vetel tasa liugleb minu paat,
Süda aga on kui liblikas.

Vesi soe kui värskelt lüpstud piim,
Vihmad aina jõudu annavad.
Et veel mustrivärvi lisaksid,
Sulle vikerkaar seal kummardab.

Sinu seltsis mured unustan.
Vesi kallast uhub pehmesti.
Pesen nägu sinu veega ma –
Jätkan elu uue jõuga siis.

tõlkinud Arvo Valton

Jelena Konšina (1970)

LAANELE

Sind armastan, mu tore kodulaas.
Su kõrgel nõlval aina seisaksin.
Kui jumalalt ma aga tiivad saaks,
Ma Inva vete kohal lendaksin.

Su luhal korjan kullerkuppusid
Ja naistepuna kohal kummardan.
Ma maasikate lõhnast joobun siin,
Kus kuldset värvi võilill uhkeldab.

Ma armastan su suve luhtasid
Ja kirjus sügises on õnn ju ka.
Hing laulab nähes elu õitsemist.
Las talvel kohev lumi katab maad.

Sind armastan, mu tore kodulaas.

tõlkinud Arvo Valton

SAAMI

Valinud:

ARVO VALTON

Pedar Jalvi (1888-1916)

JOOKSEN HÄÄLE POOLE

Kuplid kõnnin, tundrud tallan,
lumes tipu laele tõusen,
metsad matkan, kivid katsun,
istun, mõtlen, meenutan seal
armsa lapseõlve aegu.

Kõnnus kõnnin, marju korjan,
lilli otsin mõrsja rinda,
käo häält kaugelt orust kuulen –
neiu joiuks selle arvan,
jooksen hääle poole – väsin.

tõlkinud Aune Veersalu

Paulus Utsi (1918-1975)

KODUMAA

Võõra keele võõras sõna
Tõukab eemal emakeele.

Ela hästi, kodumaa, su
Rajad mulle on kitsaks jäänud.
Vastumeeli, raskel sammul
Jätan maha kodupaika.
Võõra keele võõras sõna
Tõukab eemal emakeele.

Olgu meeles isakoda,
Lapsepõlve mängupaigad.
Oma hinges ikka kuulda
Põdrakella hääli tahan.
Palju pilte on mul silmis,
Südames neist tunnismärgid.

Jäägu meelde isa sau ja
Põdrasilmus, kõõluskõied.
Oma hinges ikka kuulda
Põdrakella hääli tahan.
Võõra keele võõras sõna
Tõukab eemal emakeele.

Palju pilte on mul silmis,
Südames neist tunnismärgid.

tõlkinud Juban Viiding

Oktjabrina Voronova (1934-1990)

* * *

Nii muutlik on olemasolu.
Kõikvõimas ajab meid ühtlugu ärevile.
Meie eluväli aheneb
viimsepäeva palistusnõela lähenedes.

Ei kurbust, ei rõõmu ole igavikus.
Ometi tõmban silmad vidukile, et vaadata
kevadisest lumepaljast kõrgemale:
käratseva linnuparvega tõuseb mu pilk
taevasse.

Lindude eluväljaks on õhk,
taevasina ja päikesevalgus.
Tähtede taga on teised tähed –
ei jõua sealt sõnumid meieni.
Ei saagi me ühendust ülespoole.
Kõik lootus jääb poegade peale.

tõlkinud Ly Seppel

Nils Aslak Valkeapää (1943-2001)

KODU SÜDAMES

Mu kodu on mu südames
ja ta rändab koos minuga

Mu kodus elab joig
kostab laste lustimine
Kellad kõlisevad seal
koerad hauguvad
põdraling viliseb
Mu kodus vilguvad
Kalevise rüü hõlmad
saami neidude säärised
soe naeratus

Mu kodu on mu südames
ja ta rändab koos minuga

sina tead seda vend
sina mõistad õde
aga mida ütlen neile võõrastele
kes eitavad seda kõike
mis kostan nende küsimustele
kes tulevad teisest maailmast

Kuidas saab seletada
et ei ela kusagil
või et elan küll

aga ma elan
kõigil neil tundrutel
ja sa seisad mu voodis

mu kemmerg on nende põõsaste taga
päike on minu lamp
järv vannituba

Kuidas seletada
et süda on mu kodu
ja ta kolib koos minuga
Kuidas seletada
et seal elavad ka teised
mu vennad ja õed

Mis ma ütlen vend
mis ma ütlen õde

Nad tulevad
ja küsivad kus on mu kodu
Nad toovad pabereid
ja ütlevad
see pole kellegi oma
see on Riigi maa
riigi oma kõik
Nad otsivad välja paksud räpased raamatud
ja ütlevad
see on seadus
ja see käib sinu kohta ka

Mis ma ütlen vend
mis ma ütlen õde

Sina tead seda vend
sina mõistad õde

Aga kui nad küsivad kus on su kodu
kas ütled siis et see kõik
Kakukünkal olime laagris
kevadrände ajal

Kenas orus oli meil koda põhjapõtrade
innaajal
Meie suvemaadeks oli Ittu neem
ja talvel on meie põdrad Taliküla kandis

Sina tead seda vend
sina mõistad õde

Meie esivanemad on tuld teinud
Kõrgesmetsa piiril
Suursoo saarekeste peal
Laivoorel
Vanataat kadunuke uppus lahe peal kala
püüdes
Memm kadunuke tegi ikka heina Selgesalus
Isa sündis paukuvas pakases Viltuse kalju all

Ja veel nad küsivad
Kus on su kodu

Nad tulevad mu juurde
ja näitavad raamatuid
Seaduseraamatuid
mis nad ise on kirjutanud
See on seadus ja see käib sinu kohta ka
Vaata

Aga ma ei vaata vend
ei vaata õde
ei ütle midagi
ei suuda
Näitan vaid tundrute peale
Ja ma näen meie tundruid
meie koduseid paiku
ja kuulen südant löömas

see on mu kodu
kõik see
ja ma kannan
seda enda sees
südames

Ma kuulen seda
kui panen silmad kinni
ma kuulen seda

Kuulen kusagil
sügaval enese sees
maa kuminat kuulen
tuhandeid sõrgu trampimas
karja liikvele minekut kuulen
või nõiatrummi
ja ohvrikivi
hooman
kuskil mu rinna sees
sosistab häälitseb huikab hüüab
kuminal kaikuma jääb
äärest ääreni rinnakorvis
Ja ma kuulen seda
isegi silmad kui avaksin
ma kuulen

Kuskilt mu enese sügavikust
kuulen
hääle kutset
ja vere oigamist kuulen
Sügavikus
elu taga
elu taha

See kõik on mu kodu
need lahed jõed järved

need pakased päikesed koerailmad
Nende tundrute öö ja päeva pool
rõõm ja mure

Õed ja vennad
see kõik on mu kodu
ja ma kannan seda südames

tõlkinud Aune Veersalu

Nils Aslak Valkeapää (1943-2001)

* * *

Tahaksin anda šiel* Elu
ulatada armastusele
ja vajutada suudluse
õdede ja vendade põskedele
kes ei jaksanud
kes kaotasid usu
Riigisse Õiglusesse ja Õigustesse
inimesse
ja isegi hommikusse

Ja veel, Elu
lendu minna sooviksin
elada
rahvastele
keda enam ei ole
või kes varsti kaovad

nii ja veel, Elu
veel annaksin
neile
kes näevad valgust ja ilu
kes tunnevad inimest ja armastust
kes ootavad hommikut ja usuvad sellesse
tehku rõõm pesa ja ilu
täitku õnn seda pesa
ja armastus

tõlkinud Aune Veersalu

---

* *šiel* - talisman

Rauni Magga Lukkari (1943)

* * *

Ma ei jõudnud
kunagi küsida
mida mu ema
siis mõtles
kui sõjarõivad
oma pojale valmis sai
Ei sattunud isalt küsima
kuidas ta just
oma poega drillis
enne kui sõdima
saatis
Ma tean ainult
et mu veljel oli kombeks
talveti rabapüüdele paelu panna
ja suveti lõhedelt
hing võtta
mitmesuguste
surmariistadega
Jaa, ahmile ja hundile
pidas suuskadel jahti

tõlkinud Marju Peterson

Kirsti Paltto (1947)

* * *

Kuhu sa lähed, saami lapsuke?
On sul koolitee juba jalge all?

Niimoodi lähedki: üleni
õhin ja ootusärev?
Ilusad on su silmad,
punased on põsed.
Lähed avama uksi kümnete kaupa,
lehitsema raamatuid virnade viisi,
välja veerima silpe ja sõnu.

Oh sind saami lapsukest!
Las ma võtan sul käest kinni,
et sa ära ei eksiks seal
soomlaste suures koolimajas.
Las ma näitan sulle,
kus sa pead istuma,
kuidas pead astuma
ja otsa vaatama soome õpetajale.
Las ma ütlen sulle,
mida pead temale vastama.

Raskele rajale oled sa pandud,
saami lapsuke.
Emakeel helab sul suus,
saamlus sahiseb südames.
Aga homme?
Kui kaugele nad su võõrutavad
oma rahvast?

tõlkinud Ly Seppel

Kirsti Paltto (1947)

SAAMIMAA SÕNAB

olen tuhandeid aastaid vana
sinu toitja ja katja
kulla hinda võib mõõta
minu oma mitte

Minu süles on hoiul homme
mina õitsetan lilled
panen pakatama pungad
pärast pikka pimedust

Olen Saamimaa
Vaatan tulevikule vastu
vastu rahulisele õhtule ja hommikule
puhtale tuulepuhangule
mis toob mu rahvale
paremaid päevi

tõlkinud Ly Seppel

Ellen Marie Vars (1957)

* * *

Kaunis kirev lillekene
räägi mulle
kuhu päged
siis kui kõle sügis jõuab

Võõras suvelinnukene
räägi mulle
mida tunned
lennul pika pilve all

Hallikirju kivikene
räägi mulle
kuis on tunda
lõppematut igavikku

tõlkinud Marju Peterson

Ima (1961)

* * *

ühel olid pikad ripsmed
teisel võrgutuslohk keset lõuga
kolmandal oli pale kui inglil
neljas laulis kui jumal
viies oli mihkel iga asja peale
kuues rikas karusnahakaupmees

aga kellelgi neist
polnud anda mulle südant

tõlkinud Andres Ehin

Biret Maret Kallio

LUOHTU*

Kas kuuled kaugel
tohutuid puid
Kas kuuled
Luohtut...
Kaugel metsas
kõigest eemal peidus
Luohtu...
Karvad läigivad
silmad säravad
suured sarved vastu taevast
kas näed
Luohtut...
maailma juured
kaugel lõputuses
naeratavad puud
loomad heidavad puhkama
selge on allikas
kaarnad jutustavad üksteisele
saladusi
samblas sosistab
tasa
tõusev tuul
Luohtu oigab
oma lapsi koju
Kas kuuled?

tõlkinud Marju Peterson

---

* Luohtu – metsahaldjas

Aune Kuuva

* * *

Võtan mättale istet
on ilus ilm
kinnisilmi toetun vastu pedajat
mõttedki puhkavad
hingan metsa lõhnu
rahu on selle paiga peal
püsin vaikselt
hakkavad kostma hääled, palju hääli
mida kõrvad kuulevad
esiteks kirkad helisevad hääled
alul vaibuvad
siis äkki valjemalt helisevad
helin alustab algusest
väike jõeke nüi vuliseb
kivide vahel, maa sees
hüpleb ja heliseb rõõmsalt, milline helirida
taipan – olen leidnud metsa laulu

tõlkinud Marju Peterson

SOOME

Valinud:

KARI SALLAMA ja JOUNI TOSSAVAINEN

Kui minu tuttav ju tulekse

Soome rahvalaul

Kui minu tuttav ju tulekse,
ennenähtuni näikse,
tema kätta kätteleksin,
kui oleks usski käe peossa;
tema suuda suudeleksin,
kui oleks suu see veressa
tema kaela kaelustaksin,
kui oleks kalmu kaela pealla;
ja veel veerdegi lähaksin,
kui oleks veergi verda täisi.

tõlkinud Ruth Miron

Johan Ludvig Runeberg (1804-1877)

LUIK

On suvel purpurpilvedelt
säält laskunud üks luik,
ta istub oja kaldale,
kust kostab tema huik.

Ta laul käib kaunist Põhjamaast
ja taevast ilusast,
ja sest, kuis päev nüüd unustab
ööks heita puhkama.

On varjud rikkad, sügavad
all põliskaskede;
on kullasäras abajad
ja värskus lainetes.

On tõesti õnnis olla siis,
kui seltsis sõber hää -
on truudus sündinud ju siin
ja siia ikka jääb.

Nii kaikus isaluige hääl,
ta lihtne lauluviis,
kui kaasa rinnal puhkas sääl
ja laul just kostis nii:

mis sest, et elu, unistus
ei kesta sajandeid.
Sa tundnud Soome armastust
ju mitmeid kevadeid.

(1830)

tõlkinud Anu Saluäär ja Arvo Valton

Aleksis Kivi (1834-1872)

ÕNNELIKUD

Koit kaugetel randadel kumab
ja kerkimas päikesekera
ja uduloor rebeneb eest,
kui õõtsuvad Põhjala õhud,
sest möödab on öö
ja helendab suvine hommik
ja lõõritab linnusuu.

Ma värskes ja voogavas tuules
mäeharjale kõrgele tõusen,
seal helgib mu lootusetäht,
ma seal oma kallikest kohtan,
sest möödab on öö
ja helendab suvine hommik
ja lõõritab linnusuu.

Kuid ilusam algavast päevast
ja mahedam õhtusest ehist
on mulle mu neiuke õrn:
ma kuumalt ta kaenlasse surun,
sest möödab on öö
ja helendab suvine hommik
ja lõõritab linnusuu.

Mu süda siis õndsuses põksub
ja taevana hülgab mu pale,
kui kalliga viibin ma siin
mäe samblasel, kaljusel harjal,
sest möödab on öö

ja helendab suvine hommik
ja lõõritab linnusuu.

Ma siin oma neiuga seisan
ja juuksed meil lehvivad tuules
ja igavest armastust täis
on orgude mühisev süli,
sest möödas on öö
ja helendab suvine hommik
ja lõõritab linnusuu.

(1866)
tõlkinud Debora Vaarandi

Otto Manninen (1872-1950)

LUIGED

Tasa järvel liugles neid rida
nagu lõmmelehtede kee,
kui lõi hõõguma lainete süda
ja päev oli noor üle vee.

Lumikaelte uhketest kaartest
lõi vetesse hõbelev viir,
meel ulmes neil kaugetest saartest,
rinnal koidu kuninglik kiir.

Ainult harva õndsalik hõla
neil lauludeks puhkevat näis:
veed võtsid ja kandsid neilt kõla,
mis oli nii aimusi täis,

nagu kauge kabeli kellu
oleks kuulda metsasel maal:
see vaibus vee värahtellu
kui õrn ja kaduv koraal.

Aga suur oli päevade kiirus,
suve kiirgused kustused pea.
Õisvalgeina sõudsid nad tiirus,
üle voogude vilkuva rea.

Ning kui suvest vaid mälestus säilind,
said liuglejad lennuhoo,
ulmad valged, mis lainetel häilind,
laulvad lilled vaikiva voo.

Nad viis lõunasse tiibade kangus;
vaid viivu veel tundus, kui näeks
nende peegeldust vesi, mis hangus
ju talviseks tarretand jääks.

(1905)
tõlkinud Ants Oras

L. Onerva (1882-1972)

SININE LIND

Lind sa sinine,
õhulaevuke,
las ma vaatan merd, mis
sinu sulgedes.

Lind sa sinine,
istu pihusse,
las ma kuuln kulda
sinu hääle sees.

Lind sa sinine,
muinasjutuke,
tule, tule rõõmuks
minu õhtusse.

Lind sa sinine,
lenda põlvele,
südamete laulu
laula minule.

(1923)
tõlkinud Jaan Õispuu ja Arvo Valton

Eino Leino (1887-1926)

NOKTURN

Räägusirin rukkinurmelt kajab,
Päike paistab ruugeid viljapäid.
Õnne muud ma ühtegi ei vaja,
Kastevees ja kaselõhnas käin.
Ei ma ole rõõmus ega norus,
Andke ainult järvesilmad orus,
Tuuleohked, kustuv ehapuna,
Tume laas, mis magab hääletuna,
Värelevad varjud üle tee.
Nendest oma meelislaulu teen.

Sulle, suvepiiga, laulud annan,
Hinges sügav rahu, harras usk.
Jälle haljast tammepärga kannan,
Kadunud on kahtlused ja tusk.
Virvatuledest nüüd mööda lähen,
Kätte leidsin oma õnnetähe.
Ümber elupiirid ahenevad,
Seisab aeg, ta palged mahenevad.
Ja mu ees on hämarvalge tee,
Tundmatusse majja viib mind see.

(1903)
tõlkinud Debora Vaarandi

Edith Södergran (1892-1923)

KOHTUMINE

Kolm neidu läks käsikäes üle lageda välja.
Vastu tuli paksu mantlisse mähitud ratsanik..
Üks neidudest sirutas käed: tule, armastus!
Teine langes põlvili: halasta, surm!
Kolmas pöördus ümber:
tee linna keerab paremale.

(1925)
tõlkinud Debora Vaarandi

Aaro Hellaakoski (1883-1952)

MINA OLEN SEAL

Linnuke siin. Aga mina ju seal.
Kuhu me liigume hooti?
Siristan oksakse peal,
Linnuke joonistab teal
Laul mu laulude nooti.

Vennake, üles kõik kiruta sa,
Mida ma laulan siin rinnust.
Vali mis tahad, ei keelata saa.
Peagi taas tuultesse sukeldun ma,
Allpool mind lendavad linnud.

(1953)

tõlkinud Jaan Õispuu ja Arvo Valton

Eeva-Liisa Manner (1921-1995)

ÕHTUNE KULLER

Kuu tõuseb ja hajutab linnud
öö okstele.
Ketraja tõmbab pingule oma hääle kui trummi naha.

Kuu tõmbab pingule oma vaskse kella.
Nurgas järab hiir suhkruroogu
nagu mängiks flööti.
Vaim liigub korstnas ja korjab õhtu külma
tuhka.
See valgub laiali ja varjab
õhtuse sõnumitooja, Corriere della Sera,
toolid ja lauad, Hämara raamatu.

Istun ja mediteerin: ihun
kahte kivi teineteise vastu
nagu üks endisaja veidrik: valmistan peeglit.

Mida teha, et murda Halbuse ring?
Küsi nõu maolt, kes kihutab rohus:
ta on nõtkes ja nii kaardus, et võiks end peita
punnivinna taha.

(1977)
tõlkinud Jaan Õispuu ja Arvo Valton

Paavo Haavikko (1931-2008)

III LUULETUSE ALGUS

Tulin läbi metsa ja suundusin Talvepaleesse,
mis oli ehitatud 1754-1762.
Tulistasin pudelist vägeva olendi,
palee sai otsa, läks tühjaks ja katki!
Olen teel paika, mis pole koht.
Sina, turist, kes sa ronid mööda mälestussambaid,
ei mõista seda, mida mõistan mina:
ma ei saa oma luuletustega kulusid tasa.
Olen teel paika, mis pole koht.

(1959)

tõlkinud Jaan Õispuu ja Arvo Valton

Pentti Saarikoski (1937-1983)

LUULETUS „XVII“

Lumi sulab
saan saunavee lobjakast
terve päeva on pääs kumisenud
võhivõõrana isamaad otsin ma
pea jõuab mu õhtutund kätte
istun laval
loen
Gyula Illyési raamatut
viskan leili
avastan uue asja
raamatudki oskavad higistada
pesen ennast uhan üle ja kuivatan
panen puhta pesu selga
Homerost
hakati kutsuma pimedaks
sest ta nägi nii selgelt

*(1980)
tõlkinud Joel Sang*

Kari Aronpuro (1940-)

NIMETU LUULETUS

Muinasjututunnis

Küsiivad lapsed, kas hapupiim on punane ja miks G
tahab oma keele alla neelata?

Lepime kokku et hapupiim on valge ja mina
väidan

et G ainult imeb

ujedana vööras seltskonnas

oma alahuult

Süis jagasin paberid ja värvipliatsid laiali

lapsed hakkasid kritseldama

oma vööraid ja eesmärgistatud pilte

Silmatorkavaim seal on päike

Ta tulenoored tema lõõm tema sädelev ring

(1986)

tõlkinud Jaan Õispuu ja Arvo Valton

SÜRJA-KOMI

Valinud:

NIINA OBREZKOVA

Ivan Kuratov (1839-1875)

KOMI KEEL

Tean, et komi keel ei
Räägi suuri sõnu,
Tean, et liigsest jutust
Ta ei tunne mõnu.

Keel see mulle kallis,
Kaunis, malbe, kõlav,
Palvetan ses keeles –
Andeks saan kõik võlad.

Selles armsas keeles
Vestlevad õed-vennad,
Heaga õnnistavad
Vanemad mind ennast!

Seda keelt ma kuulsin
Oma hällis juba,
Hauani ei seda
Unustada luba!

Südamega tundsin
Komi keele ilu –
Enne teisi tasa
selles laulma vilun...

Selles keeles teised
laulavad kord valjult –
sada tuhat kõrva
kuulevad siis paljut

(1857)
tõlkinud Arvo Valton

Nõbdinsa Vittor (1888-1943)

SÜDAME LAUL

Palju kordi laulnud ma,
Rahva tänu kuulnud ka;
Vilepilli vilistan,
Inimsüdant kosutan

Komi rahva lauluga.

Selline mu elulaad,
Kord ma rõõmus, kurb siis taas.
Rõõmus olles mängin ma,
Lõpeb rõõm, siis kurvastan

Komi rahva lauluga.

Elu aina õnnistab,
Maa peal rõõmsalt sädistab!
Kui ma vaikin, vanaks saan,
Elu kurvalt meenutan

Komi rahva lauluga.

Laulu ma ei lõpeta,
Laulan aina surres ka.
Komi rahvast lõbustan,
Tema nukrust hajutan

Komi rahva lauluga.

Laulust pea mul klaariks saab,
Laulan ikka parimast:
Halva elust hävitan,
Head kuid elu ülistan

Komi rahva lauluga,

Armas rahvas, kuulata,
Elust-olust laulan ma.
Ela lahke meelega,
Antud päevi kasuta

Komi rahva lauluga.

tõlkinud Arvo Valton

Tima Ven (1890-1939)

* * *

Laulab, nutab süda hääbuv,
Igast otsast veritseb.
Mure vaid on alles jäänud,
Noorus kadund kaugele.

Aimata ei oska mitte,
Miks on elu selline.
Lämbuda võib mure kätte.
Mis meid ootamas on ees?

Hing ei iial võta õppust,
Pole lõppu soovidel.
Südames ka laul ei lõppe,
Süda noor on ikka veel.

Rinnas pesa teinud häda.
Lõhkeks paise ükskord vaid,
Voolaks välja kogu mäda...
Pole kuid ka pisaraid.

tõlkinud Arvo Valton

Serafim Popov (1912-2003)

***

Kahju, kadunud meil käest on aeg,
Südames kui miski otsa saanud.
Näen, et kurvastab ka minu aed,
Käsivarred ripuvad tal maani.

Homme ärkad, äkki naeratad,
Maad on katnud härmatise narmad,
Tiigid oma jäätund pinnaga
On mu südamele jälle armsad.

Päasu laulu kostab ikka veel,
Väike linavästriku lendu paneb.
Vehi kätega ja jookse teel,
Lõunasse et lendaksid nüüd haned.

tõlkinud Arvo Valton

Vladimir Timin (1937-)

* * *

See naine, keda armastan,
Ei ole minu oma ju...
Kuis rahustaksin mäslevat nüüd südant ma,
Et kohtudes ma teda ainiti ei silmitseks,
Et tema minusse ei tungiks oma pilguga.
Ei oska öelda, kuis on juhtunud,
Et selliselt ta püsib südames?
Kui talle naljatades miskit jutustasin ma,
Miks ta mind kohe siis ei peatanud?
Läks hinge tema sõbralikkus, naeratus,
Ees seisvast mõtted segased.
Nii käin ma ringi rahutult,
Sest naine, keda armastan,
Ei ole minu oma ju.

tõlkinud Arvo Valton

Galina Butõreva (1944)

ELULE

Kõik võtad ära,

Kuid mina

Sünnin taas

Nagu sügisel luht

lume-eelse rohuna:

mälestusena.

tõlkinud Arvo Valton

Aleksandra Mišarina (1946)

* * *

Pihlakana seisaksin
Sinu akna taga,
Sinu nähes õitseksin
Kevadel ma aga.

Päikesena valvaksin,
Kui sa alles magad.
Kürtega sind paitaksin
Soojalt, vaikselt, vagalt.

Kuuna sulle paistaksin,
Õöd sul valgustaksin.
Sinu valu jagaksin,
Mis sul valutabki.

Tuulena ma lendaksin,
Otsiksin sind rajalt.
Märkamatumult embaksin,
Juuksed sassi ajaks.

Lõokesena laulaksin,
Rõõmu teeksin sulle,
Kuid see mees, ma ütlesin,
Ju ei kuulu mulle.

tõlkinud Arvo Valton

Mihhail Jolkin (1958)

* * *

Tuli kõrvetab mu hinge,
Käest kõik pudeneb seepärast:
Kodumaa on haige, pinges,
Ennast sootuks joonud ära.

Vihm ehk pritsiks vett, mis püha,
Hing et pääseks tundest pahast.
Keegi homme, tunnen üha,
Elada ju siin ei taha.

Aga päike süütab tule
Hommikul veel taeva keskmes.
Hädakella lüüa tuleks,
Ärkaksid et inimesed.

Kelli pole olemaski,
Kirikudki pole enam
Kõik need naerdes purustati...
Elada kuis tervetena?

Miskit pusime veel visalt...
Kas me pole komid niisiis?
Teada saaks kui esiisad,
Uuesti nad sureksid siis...

tõlkinud Arvo Valton

Aleksandr Lužikov (1964)

* * *

Kuigi kõnnin metsas endamisi,
Süda taeva poole lendab siiski.
Hinge jaoks ei sobi elu maine –
Siin on süda üksnes kurb ja kaine.
Sestap hing on tulnud taeva viia.
Kuid ma ise olen jäänud siia,
Kõnnin endistviisi tumemetsa vaevas,
Hing, näe, lendab aga kõrgel taevas...

tõlkinud Arvo Valton

Niina Obrezkova (1965)

* * *

Kord koju naastes
Oled suur ja pead
Siis uksel vaatama, et ära ei lööks pead.
On nõnda madal meie uksepiit –
Vaid kummardades koju pääsed siit.

tõlkinud Arvo Valton

Angelika Jelfimova (1970)

* * *

Sa tulid öösel sala,
Läbimärg
Ja väga tasa
Mu sisse palusid.
Sa vappusid
Seal külmast, hirmust siis,
Et ammu elust
Oled jäänud maha, arvasid,
Et nõnda enam ju
ei kosita.
Sa kogelesid,
Sõnu segi ajasid.
Ma vaikisin
Ja muudkui nihelesin.
Ja maja, voodi ujusid
Koos minuga.
Vaid vastu hommikut
Ma pisut tukkusin
Su käel
Nii magusal.

Nüüd kolmas päev,
Ma ikka õnnest võbelen,
Et minu omaks said,
Mu omaks ju
Luuletus...

tõlkinud Arvo Valton

Aljona Jeltsova (1979)

HOMMIKUNE VIHMI

Ma midagi ei tee sel hommikul,
Tööks ainsaks akna all on istumine.
Sest täna vihm on külaliseks mul,
Ta mulle kõige kallim külaline.

Ma räägin talle nendest valudest,
Mis nüüd nii maal kui linnas mind ei jäta.
On süda kergem muret taludes,
Kui keegi kuulab ööni tõrkumata.

Mis sest, et kesköö tund on juba teel
Ja varsti uuel päeval aeg on tulla.
Ma palun vihma: ära mine veel –
Meil sinuga on koos nii õdus olla.

tõlkinud Arvo Valton

UDMURDI

Valinud:

GALINA GLUHHOVA

Kuzebai Gerd (1898-1937)

TAEVAVÄRVI RÄTT

Armastus on taevavärvi rätt,
Sestap ära nutsa, sõber sa!
Tuleb aeg, see taevavärvi rätt
Luitub kord, kord läheb kaduma!

Kuni armastatud oleme,
Püsime kui välu kevadel:
Rukkililled on meil silmades,
Naerame ja lustil laulame.

Silme ees meil ihaldatud tee
Nagu kuldne muster avaneb,
Raja kohal valge toomingas
Nagu kaunis neiu kummardab.

Kui ent unustatud oleme,
Muutub elus maailm tumedaks
Ning kõik kustub, haihtub meie eel,
Eilne ja ka lausa tänane.

Sestap ära nutsa, sõber sa!
Armastus on taevavärvi rätt.
Luitub kord, kord läheb kaduma
Aja toimet taevavärvi rätt...

tõlkinud Arvo Valton

Ašaltši Oki (1898-1973)

* * *

Mu hing on kui
Üks liblik niidu peal –
Kuid ütle, miks
On murtud tema tiib?

Mu süda kui
Üks kannel, kõlav, hea –
Kuid ütle miks
Ta keeled katki nii?

Mu unelm kui
Kuldrahad pikas reas –
Kuid ütle, miks
Neid ahel köidab siis?

tõlkinud Arvo Valton

Mihhail Petrov (1905-1955)

SININE ÜMBRIK

Armas, su siniste õitega kirja, kas tead,
Lugesin põllul, kus lokkamas viljapõld hea.
Armastust soovisid lilled kõik väljade peal –
Sina ju saatsid need lilled, mis kasvavad seal.

Tuuleõhk hellitab taevast, mis üleval seal,
Seda su siniste silmade sarnaseks pean.
Saatsid ka kullase päikese minule, tead,
Sinises ümbrikus kirjatud ridade reas.

Hommikul möllas ent hukatus põldudel seal,
Sinine sumu veel laotub nüüd väljade peal.
Surm ümber minu on sageli keerutand, tead,
Armastus surma ent kindlasti võitma ju
peab.

tõlkinud Arvo Valton

Nikolai Baiterjakov (1923-1997)

HÕBEPAAAT

Kuu vaikselt lamab veel
Ja laine õõtsutab.
Ning mööda hõbeteed
Meil sujub hõbepaat.
Ees kasvab kalmuseid,
Kuu põimib kaelakeed.
Sind õrnalt emban, neid,
Sel hõbedasel teel.
Jääb kallas kaugele,
Paat sujub edasi...
Mis aastal ammusel
Mind unelm väisaski?
On jõgi kadunud,
Kõik udus võbeleb.
On tõelus saabunud
Nüüd mööda hõbeteed.
Kuid läbi aastate
Näen seda taas ja taas,
Kuis mööda hõbeteed
Meil sujub hõbepaat.

tõlkinud Arvo Valton

Aleksandr Belonogov (1932-)

RISTTEED

Oleksin kui teeserval ma seisnud –
Mööda ruttavad mu ööd ja päevad.
Kas on kaotus ees või õnneseisund?
Miskit head ehk ükskord silmad näevad.
Haaraks kinni usust,
Sammuks ähmiga või lausa jookseks –
Tulevik on nagu udus.
Harva ristteel pidurdame joostes.
Ristteed...
Kuhu viivad need?
Pilluvad meid eri suundadesse.
Palju sõpru kaduma on läinud,
Kuid nad jäänud mälu kambritesse.
Sestap kahjutunne läbi käinud.
Valesti ehk käitunud ma olen teel?
Ristteed...
Korduvalt tee serval olen passind.
Kurta siiski ma ei taha, vennad.
Ristteel saad ehk aru, mis on sassis,
Ristteel leidsingi ju ennast.

tõlkinud Arvo Valton

Flor Vassiljev (1934-1978)

* * *

Mulle ei meeldi puud, mis on põetud.
Näib, nagu nutaks seal ehitud neid.
Ajukäbikuile meeldivat näib.
Miks muidu püüavad teha
Ühtlaseks tänaval kasvavaid puid?

Kust küll sellised välja võetud,
Kes lõikavad sündivaid oksi neid?
Miks nüi halastamatult kõik see käib,
Et puude mõtted ja keha
Tallatakse maas kui surnute luid?

(1965)
tõlkinud Arvo Valton

Flor Vassiljev (1934-1978)

* * *

Naine tahab armastada
Mitte nagu oma meest,
Tahab salaja ta armastada
Noormeest noorukest
Või ka noort mõnd meest
(kui ei leia noorukest).
Naine tahab noormeest armastada,
Kõrgilt teda vaadates,
Iga tema sammu jälgides.
Too ent häbenedes läheneb
Korraks põgusalt vaid emmates,
Kuuma hingust hingates,
Alul üsna aralt suudeldes.
Aga naine tahab armastada
Oma mehe eest
Salaja.
Mehi piilub ta nii sageli,
Langetades pilku ujedalt –
Teeseldes ehk nii.
Naine tahab armastada
Oma noorust meenutades,
Lähenevat vanadust ehk tunnetades –
Igatahes naine tahab armastada.

tõlkinud Arvo Valton

Alla Kuznetsova (1940-2003)

***

Ma surin tuhat surma
Ja tõusin surmast taas
Ja hoolsalt elujuuri
Ma hoidsin muldses maas.
Hea poole püüdsin viia
Ma iga oma last,
Kuid läbi tuli minna
Mul paksust-vedelast.
Maad põlnud veel, kui mina
Ju olin olemas,
Mu sündimatud tülis
Taevaga on koledas.
Ma olen noor kui kevad
Ja vana nagu Maa.
Mind valusasti peksti
Ja kallistati ka.
Meil oli näljatalveil
Mu verest kamber soe.
Maa minu nutust virgus
Ning andis uue voe.
Mu ilu kiites laulsid
Ööbikud hinge seest,
Kuid minu süda murti
Ja müüdi raha eest.
Ma surin tuhat surma
Ja surmast tõusin taas
Ja hoolsalt elu juuri
Ma hoidsin muldses maas.

tõlkinud Ellen Niit

Alla Kuznetsova (1940-2003)

* * *

Olen mära ju,
Selga mul laotud on koorem suur.
Lahti kas saama sest pean
Või ehk ei –
Öeldakse: „Veal!“

Olen lambapea:
Mu ümber on oinad,
Määgivad,
Pusklevad,
Mängivad, karglevad.

Lehm olen ka:
Vasikaid sünnitan,
Annan teil piima,
Elan vaid laudas ma.
Kärbes olen, kes ämblikuvõrku on läind,
Ei sellest saa välja armetu vend.

Kord ise ka ämblikuks käin,
Jahin ja lõplikult hävitan end.

Olen madu ja tuvi ja lill,
Aga ka konn.
Kui mind ilusaks peetakse – rõõmu sest on.

Üksik hüljatud naine ma vaid,
Usud või mitte,
Pika meele poolest mao ma sarnane vaid.

tõlkinud Arvo Valton

Vladimir Romanov (1943-1989)

ISA

Kui istutan puu ma eluajal,
Kui ehitan kuue seinaga maja,
Kui kasvatan üles terve poja veel –
Siis olen inimene, ütlen endale.

„Kas isa puu kord istutas?“
Mul öelge külarahva ees.
(Kõik seisavad ent vaikides).

„Kas isa maja ehitas?“
Mul öelge, mehed tuttavad.
(Ent mehed valjult ohkavad).

„Kas isa poja üles kasvatas?“
Mul, ema, seda ütle vaid.
(Kuid ema pühib pisaraid).

„Su isa langes sõjas selle eest,
Et puud kõik mullast tärkaksid,
Et majad terved püsiksid,
Et poisid üles kasvaksid.“

tõlkinud Arvo Valton

Ljudmilla Kutjanova (1953-2008)

SAIN VALMIS SÕRMUSE

Ma olen sinu armastust
Nii korjanud kui kalleid kullateri,
Mus ajast aega püsib mälestus,
Et hoiab neid mu süda ja mu veri.
Silmaveest ma tegin ääsitule,
Kurjalt seda toitsin, alal hoidsin,
Kannatlikkus oli alasiks,
Lootus oli mul see vasar just,
Mille löökidest see sõrmus tuli.

Vaikselt kadestava rahvasumma ees
Panid selle sõrmuse mu sõrme.
Raskelt saadud sõrmusega tuli küll mu mees
Minu ellu, kuid ei toonud mulle õnne.

tõlkinud Valeeria Villandi

Mihhail Fedotov (1958-1995)

* * *

On küllalt vaikselt muretsetud nüüd,
On tumma ühtelugu teeseldud.
Kui südamel on valetamissüü,
Mind nälgas peni lõhki rebigu.

Ma olen aval, hing on pärani,
Kui vaene loom üks püssitoru ees.
Vaid selge taevast hoolib minust siin,
Vaid temale mu pea on armas veel.

Ma olen tuvi viimne tiivalöökö,
Mind keegi ootab kuskil katusel,
Ta sala lähetatud armusöökö
Vaid suremise kingib elule.

Mind päästab õigust rääkimine vist.
Kui tulistate, palvetage te.
Et veel kord teha pattu tavalist,
Et häbi poleks teil ka hiljem veel.

tõlkinud Arvo Valton

UNGARI

Valinud:

BALÁZS FŰZFA

Dániel Berzsenyi (1776-1836)

SAABUB TALV

Me salu nãrbumas, seal ehted langemas,
Ta pœetud pœõsais koltund lehti heliseb.
Kaob roosilabürint ja balsamiini
Lõhnades Sefiir ei puhu.

Sümfoonia ei kõla lehtlates,
Ei turteltuvi häälitse, kesk pajusid
Ei lõhna ojaäärne kannikeste org,
Padrik varjab vetepeeglit.

Nüüd pimedus nii tumm mäenõlval
mossitab
Ja pajuvõsas ükski oks ei naerata.
Veel hiljuti siit kostis rõõmulauluviis,
Nüüd kõik surnud on ja nukker.

Oo aeg, mis kiireil tiivul ära lendamas!
Ta loodu hõljub hävivatele tiibadell
Kõik näiline on vaid, kõik taevakupli all
Kõduneb kui väike lõosilm.

Veel minu pärja pungad vaikselt õitsevad,
Mind hülgab kaunis kevad: vaevalt
jõudsid siin
Mu huuled maitsta pisut tema nektarit,
Puudutada õrnu õisi.

Mind hülgab aeg, ta eal ei tule tagasi,
Ei suuda enam kaasa tuua kevadet!
Ei enam lumma minu silmi suletuid
Kauni Lolla mustad kulmud.

tõlkinud Arvo Valton

Mihály Vörösmarty (1800-1855)

VANA MUSTLANE

Tõmba, mustlane, sa said ju juua,
Ära lase pead sa longu alla;
Mis sa tühja kurdad veel ja leival,
Parem viina kehva kannu kalla.
Ära ilmaelu kallal jahi,
Kord see külm, sealtsamast tulekahi.
Tõmba, kes teab, kuniks mängid sa,
Kord saab vana poogen kepiks ka;
Süda kurbust, karik täis on viina,
Tõmba mustlane, et poleks piina!

Veri keegu nagu marulaine,
Pealuus löögu segi aju, meeled,
Põlegu komeedina su silmad.
Üle surmaraevu hüüdku keeled –
Ja nii julmalt nagu rahesadu,
Mis toob meeste lõikusele kadu –
Tõmba, kes teab, kuniks mängid sa,
Kord saab vana poogen kepiks ka;
Süda kurbust, karik täis on viina,
Tõmba, mustlane, et poleks piina!

Õpi laulu märatsevalt rajult,
Kui see möirates ja nuttes tuleb,
Puid ja laevu pillub, loomi hukkab,
Inimese tapab, elu sureb;
Suur maailm nüüd rõkkab sõja kajast,
Jumala haud hõljab kodu rajal.
Tõmba, kes teab, kuniks mängid sa,
Kord saab vana poogen kepiks ka;

Süda kurbust, karik täis on viina,
Tõmba, mustlane, et poleks piina!

Kelle on see lämmatatud oie,
Õudsel ründel ägab, nutab keski,
Kes seal kolab taevavõlvistikul,
Et see lõksub nagu põrgus veski?
Langev ingel või hing hullumeelne,
Löödud väed või lootus surmaeelne?
Tõmba, kes teab, kuniks mängid sa,
Kord saab vana poogen kepiks ka;
Süda kurbust, karik täis on viina,
Tõmba, mustlane, et poleks piina!

Nagu jälle kuuleksime pustas
Mässul inimese õudset hala,
Vennatapja nuia põntsumisi,
Isahaua orvu palvepala,
Raisakulli tiiva lahmitsusi,
Prometeuslikke ahastusi.
Tõmba, kes teab, kuniks mängid sa,
Kord saab vana poogen kepiks ka;
Süda kurbust, karik täis on viina,
Tõmba, mustlane, et poleks piina!

Pime täht, too tühi, vilets maailm
Kibedas las pöörleb vedelikus,
Ning kõik patt ja kurjad sonimised
Puhastugu tormi palavikus,
Ja siis ükskord ankrusse las heidab
Noalaev, mis uut maailma peidab.
Tõmba, kes teab, kuniks mängid sa,
Kord saab vana poogen kepiks ka;
Süda kurbust, karik täis on viina,
Tõmba, mustlane, et poleks piina!

Tõmba, pea las viiul olla rahul,
Maailmas ju pidu ükskord saabub;
Alles siis kui tapmisiha raugneb,
Võitlusveri teede tolmus paadub,
Astu vaimustuses ilu maile,
Tõmba, see on rõõmuks jumalaile,
Siis jah jälle võta poogen sa
Ja karm laup sul löögu särama.
Süda saagu täis siis rõõmu viinast
Tõmba, ära hooli ilma piinast!

(1854)

tõlkinud Albert Kruus

János Arany (1817-1882)

SZONDI KAKS KANNUPOISSI

On suitsevais varemeis Drégeli torn,
Päev, vihase võitluse päev kuldab seda;
Ja vastas mäeharjal on haljendav nurm,
Sellel lipuga ehitud oda.

Kaks noormeest on põlvili, lautod neil käes,
Koos oda all, nagu see krutsifiks oleks.
All orus suur kära käib vaenlase väes,
Ali võidu auks pidulik oleng.

„Miks Szondi kaks laulikut puuduvad veel,
Bülbül-suiste rooside põõsad kui taevas?
Las siduda lauludest pärlmutri kee,
Mis sobilik huuri kaela!“

„Sääl haljendab mäehari, kääbas on mäel,
Piik lehviva lipuga gjaur-paša haul:
Sääl põlvitab pärlipaar, lautod on käes,
Ning nutuga laulab ja laulab.“

„...Kui üles läks Oroszi papp Márton, tõi
Ta upsaka sõnumi raevuselt Alilt:
Hää Szondi, veel halastust paluda võid!
Inimlastel siin saatus on vali.“

„Hääd noorhärрад! Mäe otsas puupaljal maal
Ei ole teil oda all millestki laulda:
Te minuga tulge, all käimas on pillerkaar,
Mesimagus šerbett ootab laual.“

„Sa, Márton, nii ütles, mu vastus on karm:
Su isandalt armu ei oota eal Szondi.
Tal Jeesuse juures on ootamas arm,
Otse sealt tema halastust otsib.“

„Šerbet, viigid, lõunamaa puuviljad, palm,
Kõik sultani suures impeeriumis valmib,
Hää lõhnaga vürtsid ja väärtuslik salv...
Täna Ali lööb võidu auks tralli!“

„Las müriseb kahur, neab paganajuht,
Pomm paugub ja sadu granaate on lennus,
Söök mehi ja müüre kuum saatanahulk,
Lõhub Drégeli kaljulinnust.“

„Hääd noorhärрад! Puhkama heitnud on
päev,
Ju purpurist kaftan ta õlgu nüüd katab,
Külm tuul tõuseb metsas – kuu varitseb säääl,
Jäine öö kogu ümbruse matab!“

„Ta linnuse turule tuleroaks kõik
Kuld-, hõbe- ja muud aarded tassida käsib,
All hirnuvad sõjakas kimmel ja võik,
Rinnal ripub tal murtud käsi.“

„Siis juhtus nii: seal kukkus otsast tal see!
Suur Ali ta mattis ja kaunistas haua;
Ta puhkab mäel oda all – nüüd peate te
Tema asemel Alile laulma!“

„Tal olid ka laulikud, orbude paar,
Said pehmed ja toredad sametist rõivad:
Ta teenreid ei jätnud – ah kuidas küll nad
Surra temaga kaltsudes võivad!“

„Teid Alile saatis... Ta hää, rikas mees,
Ta man ei prae päike te tüdrukunägu,
Ta telk teie und kaitseb tuulegi eest:
Pojad, temaga seob teid tänu!“

„Kuis tuhandeid raius! Ja üksinda veel!
Kui bastion ta langenud torni all heitles:
Reas langesid väesalgad hää mõõga ees,
Aga vasakus käes oda veikles.“

„Rustem oli isel... Ta võitles kui hull,
Kui kahurikuul lõhkus kõõlused, põlved!
Ma lahingut nägin!... Kuid villand on mul:
Ali näol varsti vihaleek põleb.“

„Eks paganakorjused korjusid! Mäest
Kui väikesi kive neid kaugele veeres:
Ta veriselt seisis, surm polnud veel käes,
Lõppu oodates triumfeeris.“

„Äh! Millal on lõpp? Kas teil kinni jääb hing,
Kui metsikut gjauri te kiidate salmis?
Va kutsikad! Vitsakimp soolas on ning
Ali-isanda vangitorn valmis.“

„Las kuivada laulikut sihtinud silm,
Las kärbuda pää maha raiunud käsi;
Su halastust, jumal, ei vääri see hing,
Kelle süüks on nii varane häving!“

(1856)
tõlkinud Sander Liivak

Sándor Petőfi (1823-1849)

SEPTEMBRI LÕPUL

Veel orgudes õisi on minemas valla,
haab haljendab akna all päikese käes.
Kuid vaata, seal talv tuleb mägedelt alla
ning mägede tipud on lumes ja jääs.
Mu südames noores veel suvel on võimu,
veel põu on mul õitsevat kevadet täis,
kuid juustesse, näe, eks ju hõbedat põimu:
talv hallase käega mind riivamas käis.

Lill pudeneb, elu see tormates astub.
Mu sülle end, kaasake, istuma sea!
Nüüd toetad sa pea veel mu südame vastu,
kas homme mu hauale kooldud? Ei tea.
Oh ütle: kas katad, kui suren sust varem,
sa pisaraid valades linaga mind?
Kui tuleb kord noormees, kes minust ehk
parem,
mu nime kas jätab ja unustad mind?

Kui lesena loori sa endalt kord heidad,
mu ristile lipuks see riputa süs.
Ma tulen, kui südaöö maailma peidab,
ja hauda ta endaga kaasa sealt viin.
Süis pühin ma sellega pisarad ära,
mis nutsin, et kergesti hülgasid mind,
seon haavatud südant, mis sellegipärast
veel mulla all jäädavalt armastab sind.

(1847)
tõlkinud Ellen Niit

Endre Ady (1877-1919)

VANKRISÕIT ÖÖS

Kuu on täna õhuke,
Öö nii vaikne, tühi, ääretu,
Olen täna nukker määratult,
Kuu on täna õhuke.

Tervik kõik on lõhutud,
Iga leek loob sädet pildudes,
Iga armastus on kildudeks,
Tervik kõik on lõhutud.

Veereb vankrilogu mul,
Järel lendab ohe hooletu,
Lärm või sügav vaikus pooleldi,
Veereb vankrilogu mul.

(1909)
tõlkinud Arvo Valton

Mihály Babits (1883-1941)

ÕHTUNE KÜSIMUS

Kui on õhtu nagu hellalt kattev
sitikmust ja sile sametkate,
mille avab suur üks lapsehoidja,
laotab aegamööda maale hoidjaks,
õrnalt, nii et iga rohulible
püsti seisaks rahulikul ilmel,
õielehed jääksid muljumata,
et ei rõõmsaid sinivärve mataks
liblikate haprail mustertiivul,
kõik et puhata saaks sellel viivul,
nii et katte raskust tunda pole:
sellel ajal sa kus tahes oled,
istud kodus nukras pruunis kambris
või siis tuimalt jälgid kohvimajas,
süttivad kuis järjest gaasilambid,
või ehk vaatad uinund aiarajalt,
kuu kuis laisalt künkanõlval kumab,
või ehk tolmurohkel teel sa rappud,
kus su veokit juhib tukkuv kutsar,
või sul pea käib ringi, kui sa vappud
laevalael, mis kõigub lainte pinnal
või siis rongi istmel istud ise,
või ehk ringi uitad võõras linnas,
peatud tänavate ristumisel,
vaatad laisalt imestades pitsi,
laternate ridadest mis kootud,
või veel oled Rivas, vete ristil,
kus opaalne peegel pillub lootust,
nuuksatades minevikku vajud,

meenutuste piin on magus siiski,
möödunud aja valguslaike tajud
nagu imelambi vilkumisi,
mälestused ei saa külmaks jääda,
nende koorem raske, kuid ka aare:
mälestustest raskeks muutund pää sa
pillad lõpuks marmorkivist maale:
käies vaid kesk naudingut ja ilu
ikka ühest-samast mõtled aralt:
milleks kõik see lõppematu ilu?
Mõtled orvu moodi, mis on paras:
Milleks kirju marmor, siidivesi?
Milleks õhtu tiivuline kate,
Kaasas künkaid, lehestiku pesi?
Milleks meri, seeme kus ei satu?
Milleks tõusud, milleks mõõnad rivis,
Pilved, danaiidid, kurvad piigad,
Päike, Sisyphose põlev kivi?
Milleks minevik ja mälu liigne?
Milleks taevas kuu ja milleks lambid?
Milleks aeg, mis lõppu eal ei hangi?
Vaata näiteks väikest rohuliblet:
Milleks kasvab, kui ta närtsib hiljem?
Milleks närtsib, kui taas kasvab hilju?

(1909)
tõlkinud Arvo Valton

Dezső Kosztolányi (1885-1936)

KOIDIKUJOOBUMUS

Räägiksin sulle, kui kuulata viitsid.
Läinud ööl – kolme ajal –
jätsin töö.
Heitsin voodisse, aga mu peas
vasardas edasi masin, mõtted seosetult reas,
vihaselt vähkresin voodis,
ei tulnud und.
Kutsusin teda tobedate sõnadega,
sajani lugedes ja mürgiste unerohitudega.
See, mida kirjutin, painavalt piidles mind,
südant ärritas neljakümne sigareti ving.
Veel miski. Must kohv. Kõik muu.
Ah, tõusen ja rohkem ei kiru,
kain särgiväel korteris ringi,
loen kalleid magavaid hingi,
unes nad kõik, pehme unemesi suul,
ma kui joobnu tuigerdan ringi
ja akna all seisma jään.

Kuis sulle seda küll selgitama pean ma?
Mu maja hästi tead sa
ja ehk mäletad ka, kus on mu magamistuba
ja kujutad ette,
kui mahajäet, kõle
on Logodi tänav,
kus elan.
Näed aknast vastasmaja kodusesse,
sääli kummuli pimedusse
inimesed langenud,

keerlemas all suletud laugude
petlikus rauguses
sädelev aimuste udu
ja mälukaotus,
mis kord-korralt kerkib
ja vaob.
Neil kõrval kingad ja riided,
ise karpkambrisse suletud,
seda nad ehivad,
unelev-ärkvel ja unetult.
Aga kui julged neid uurida,
tunduvad kõik korterid
kui puurid.
Äratuskell vaikuses tiksutab,
seiereid longates lohistab,
korraga kõlistab,
magajaile kilatab
räige hüüd: „ärka tõelisusse!“
Majagi magab veel, kärast
tõmp ja elutu kui saja aasta pärast,
siis kui kokku kukub, varjab varemeid rohi
ega kellelgi aimata lase,
kas oli see inimeste või loomade eluase.

Aga ülal, mu sõber, sääl ülal on kirkas laotus,
puhas, valgust kiirgav suursugusus,
värelev ja kindel kui truudus.
Taevavõlv,
muutumatu ajast, mil lõppes lapsepõlv,
nagu ema rätt, selle sinine helk
nagu vesivärvipilt pelk,
mis vihikulehtedel hajus
ja tähtede
vaikne hingestet valgus
leebes öös

kus aimub
sügiskülmade algus,
siit otsata kaugel, kesk teispoolsuse udu,
on need, kes nägid Hannibali sõdu,
juhuse tahtel olen sattunud nende pilkude
alla,
nii seisan Budapestis, aken valla.

Ei tea, siis muutus minus miski sekundiga,
näis, nagu oleks mind tiivlöötkatnud
ja elavaks sai, mille olin matnud –
mu lapseiga.

Nii kauaks
jään vaatama taevavõlvi rikkaid imesid,
kuni ahetas idas ja tuules
hõljusid sädelevad kahvatud tähed,
siis äkitselt
valgusvoog süttis
taevas võõruspeo seltskond
hüvasti jättis,
koiduhämara sügavate varjude seas
balli öötuled, helisid reas,
väljas eeskoda säravas valgusvoos,
sääli peremees on sõpradega koos,
suurtsugu härra, taevalik kõrgus,
ta ballisaali tohutu kõrgus
ja sigin-sagin, liikumine, hela,
naiste sosin, häälte vaikne kõla.
Kõik nagu siis, kui lõppemas on ball
ja uksehoidjad tõldu hüüavad all.

Kui sinisädelev rüü,
tähe pitsloor,
mille õlule heitnud on kaunitar noor,

iga teemanditahu
puhast säravat rahu,
teispoolsuse sina,
kahvatut vina
kiirgab sest nüüd,
või kui tilluke ingel,
kelle neitsilik käeke
pärl-ehet juustesse seab,
sõiduks pisike tõld,
tasa kiigutav tõld,
mida tuline ratsupaar veab,
naer kelmikas suul,
ta kiirelt kui tuul,
mööda kiirgavat Linnuteed kaob,
hoos on karneval seal,
sõidab kaarikuid reas,
kuldkonfettide sajusse vaob.

Õnnelik-lummatult seisin
ja kõrgusse hüüdsin,
taevas on ball, igal õhtul on ball,
nüüd sai mulle selgeks siin all
suur iidne saladus, et tähemaal
haldjad koidikul koju lähevad,
lõpmatusse
tähed astuvad.

Päikesetõusuni
seisma jäin ja vaatasin nüü.
Pärisin siis, mida sina siit otsid,
siit maamuna pealt, mis kulunud sõnu,
kus hoora orjusest tunned mõnu,
miks pidasid tähtsamaks kirjatööd,
et kadusid suved, härmatalved,
pikad maha magatud ööd,

et alles nüüd, vana mees,
oma suletud silmad,
taeva imele lahti lööd?

Viiskümmend aastat on läinud –
süda uskumast tõrgub,
viiskümmend aastat mu üle
sädelev laotus kõrgub,
viiskümmend aastat
mu eksirännakuid sealt
suurtsugu taevased naabrid
on vaadanud pealt.
Töotan sul, maani siis kummardin
ja osaksaanu eest tänasin.

Ma mõistan, et puudub see,
millesse uskuda tean,
mõistan, et siitilmast
ükskord lahkuma pean,
aga põksuva südame pillikeel
lõi helisema korraks veel
ja laulu alustasin taevasinale,
talle, kellest ei teata,
kus ta on,
talle, keda ei leia nüüd ega surnuna.
Liha laguneb tuhaks ja põrmuks
ühtmoodi nii üllal kui reol,
kõigest ajalik mängumees olen
Isand Tundmatu
lõputul peol.

(1933)
tõlkinud Piret Karjus

Attila József (1905-1937)

TEADVUS

I

Koit maa küljest lahti veab taeva.
Päeva lembesse algusse
veereb putukaid, lapsi ja loomi
suurde hommikuvalgusse.
Pole kusagil udu raskust.
Voogab heledat sära vaid.
Puuokstele öösel on laskund
parved haljaid lehtliblikaid.

II

Kollast, rohevat, sini-punast
voogab igas mu unenäos.
Adun äkki: julmranget korda
täis on maailma näiline kaos.
Jäsemeisse mul imbub raskus.
Jäik on maailm ja naljakalt väike.
Päevalt kuusirp mu laubale laskus,
öösel hõõgus mu põues päike.

III

Olen kõhn, süön tihti vaid koorikuid.
Õnnetäring mind naljalt ei taba.
Pole loota mul maailma hoolitsust,
sellest murest olen ma vaba.
Ma ei unista smooritud labaluust.
Kass koos koorega lauda ei asu.
Hindan lapsikut loobumisvabadust
hoopis rohkem kui kobedat tasu.

IV

Nagu hunnik lõhutud halupuid
lamab maailm üksteise otsas.
Pole olemas paiku vahetuid!
Kõik on teadlikud kindlas otsas.
Olev - see on see leegitsev põõsas vaid.
Tulev – just puhkev lilleõis.
Paljud otsa ses heledas lõõsas said.
Mõni ellugi jääda ehk võis.

V

Raudteekaubajaam. Vastu räsitud puud
ennast toetan, südames vaikus.
Hall koirohi riivab mu väsinud suud,
kibe, toores, imalat maiku.
Teevaht vaguneid loendab. Käib ringi mees
nagu vaim, vari riivamas kaste.
Süsi leigatab vagonettide sees –
järe valgust heiastav raster.

VI

Kui su sees käärib kannatus, väljas on
sulle seletus, mida sa vajaks.
Lõõskav haav on kui maailm, mis näljas on.
Ära hakka nüüd valule majaks!
Oled vang kui su süda mässab su sees.
Õige asupaik endale otsi.
Raja hoone, kus oleksid peremees.
Tunge hingepalanguid trotsi!

VII

Taeva hammasrataste haakumist,
elu kangastelgede käimist
alt jälgin. On suuresti juhus vist,
palju tõest selles on, palju näilist.

Koekiri on tujukas, heitlik ta põim,
ja seadusekangas on muutlik.
Annab järele vahel jäik seaduselõim.
Osav kangur on paljukski suutlik.

VIII

Vaikus valvsaks teeb kõrvad. Ja nii just
oma noorust äkki sa hoomad
kivikongis. Näed ihatud priiust!
Lootust sulle on tulnud ta tooma.
Tõused. Kongiaknasse säravad
Taeva Vankrite trellirauad
nagu kuldvarbsed avatud väravad.
Pole nähtud neid õige kaua.

IX

Olen nuutsumas kuulnud rauda
ja naermas vihma sadu.
Kas möödani hääbub kõik hauda?
Ei, vaid väljamõeldu on kaduv.
Ainult armastada, ei miskit muud
ma jaksa, elutaak turjal.
Kuldne endausk relvadeks taguda
tuleb mõnikord ajal kurjal.

X

Keskeas mõnikord unuma hakkab,
kes olid su emaks ja isaks.
Selgeks sähvatab meelde, kui elu lakkab:
Elu said sa vaid surmale lisaks!
See on nagu leitud asi, mis
on su käes ainult teatud aja.
Ta vajab hoidmist ja kasimist,
sest ta tagasi anda on vaja.

XI

Nägin õnne. See oli pehme ja blond
ja poolteistsada kilo raske.
Roosat ihu varjutas harjasekord
nagu pihutäis valget vaske.
Õnn liikus murul polmuiates.
Ma adusin kurgus klompi,
kui ta heitis end mõnusalt ruiates
õueservale leigesse lompi.

XII

Ma elan raudtee ääres. Seda teed
On sõitmas ööpäev läbi sada rongi.
Öösäsis välगतavad tulede kupeed.
Mu igapäevane vaatepilt see ongi.
Nii lendab päeverivi igiöös.
Ma käsipõsakil kaen seda kirgast sära.
Ma olen vait. Laik helkjas aknavöös
Võib-olla kuluks minulegi ära.

*(talv 1933-1934)
tõlkinud Ellen Niit*

Miklós Radnóti (1909-1944)

KIRI NAISELE

Sisimas maailmad tummad, vaikivad,
kõrvus undab vaikus, mina karjatan,
pole kedagi, kes võiks mul vastata
kaugest, sõtta uppunud sealt Serbiast,
kaugel sinagi. Su hää mu unedes,
päeval selle jälle leian südames,-
vaikin, kuni mind siin aina ümbritseb
hulk neid uhkeid sõnajalgu unnates.

Ma ei tea ju seda, millal näen sind taas,
sind, kes oled kindel, kaalukas kui salm,
kaunis nagu valgus, nagu varigi,
tee su juurde leiaks tumm ja pimegi,
oled nüüd ju maale, külla peitunud,
silms kuid mul liigud, meelte peegeldus;
olid tõeline, kuid unenäoks nüüd saand,
nooruslättesse taas sukeldunud ma.

Kiivalt küsin sinult, kas mind armastad?
Nagu nooruspõlve harjal tookord ka,
Küsisin ma lootes, kas mu naiseks saad,
kui ent teadvusele tulin, teadsin ju,
et mu naine oled ning mu sõbergi,
kaugel ent, kolm vahel piiri armutut.
Sügis läheneb. Ta unustand mind siin?
Suudlusest veel eredam on mälestus.

Imet uskusin ja unund päevad need,
pommisadu minu kohal tiheneb,

nautisin su silmasina taevas just,
nüüd see pilvine ja ülalt pommitust
näha vaid. Kuid elan kiuste nendele –
olen vang. Veel loota jääb mul millele?
Olen kaalunud: su juurde naasen taas;
sinu nimel käisin läbi kogu maa

ning ka hinge; purpurleekides,
kui on vaja, keset tuld ma teisenen:
igatahes sinu juurde naasen taas,
kui on vaja, olen kindel tammena,
rahulik kui mees, kes eland ohtudes,
mida tingib talle võim ja relvad veel,
rahunen ja langeb külma lainena
mulle peale kainus siis: 2x2.

(aug.-sept. 1944, Haidenau)
tõlkinud Arvo Valton

Sándor Weöres (1913-1989)

VALSE TRISTE

Õhtu on hiline, jahe.
Viinaväät värahtab vahel.
Laulud viinamäel vaibund.
Korjajad tупpa taibund.
    Kirikumägi udus,
    torni pronksmunagi kadus
    silmist ja vihmased iilid
    pühivad põldude piirid.
    Suvised laulud vaibund,
    vanaksed tупpa taibund,
    õues vaid varjude vahel
    krabiseb põõsaste ahel.
Inimsüda see kulub.
Suvede sündmustik unub.
Mis oli äsja, mis ammu?
Mälestus aeglustab sammu.
    Punane palavik puudel.
    Piigadel nutt silmis-suudel.
    Huulte eredad moonid
    kül m tund siniseks toonib.
    Ükskõik, mis äsja, mis ammu,
    mälestus närvutab rammu,
    inimsüda see kulub,
    suvede sündmustik unub.
Naksumas puuokste tapid.
Raksumas sügise krapid.
Härmatand ploomide rahe.
Õhtu hiline, jahe.

*(1932-1935)
tõlkinud Paul-Eerik Rummo*

János Pilinszky (1921-1981)

APOKRÜÜF

1

Sest siis olen ma kõigist maha jäetud.

Eraldi jääb taevaste, eraldi
maailma päramiste soppide
ning eraldi koerakuutide vaikus.
Pagev linnuparv pilvepiiril.
Ja näha saame tõusvat päikest,
tumma kui hullumeelse pupill,
valvsat kui vaaniv metsloom.

Ent pagenduses unetult väherdes,
magamata ööde vaevas
otsekui ööhingusest sahisev puukroon
ma sosistan:

Kas tunnete aastate kulgu,
ajajälgi sõtkunud kamaral?
Mõistate kaduvuse kortse,
kombite mu mõhnalist käeselga?
Ja kas teate orbuse nime?
Või teate, missugune valu
tallab siin igavest pimedust
lõhenenud kapjadel, paakunud jalgadel?
Ööd, külma, poriauku,
viltu väänduvad vangipead
kas näete, kahmetanud molde,
maailma süvimat tuska kas tajute?

Päike tõuseb. Mustad oksaraod
taeva infrapunases vihas.

Nii asun teele. Hukuga silmitsi
sammub inimene hääletult.
Tal pole muud kui see vari.
Ja kepp. Ja vangüürp.

2

Süis selleks olen käima õppinud! Nende
hiliste, kibedate sammude pärast.
Eks ükskord jõua ka õhtu, seejärel
külgekivistuva kõntsaga öö, ja suletud
laugude all
jätkub üha see minek, voorib palavikuseid
puukidurikke, äbaraid oksavitsu.
Virub lehthaaval mööda kogu metsatukk.
Kunagi oli siin paradiis.
Poolunes uuenev valuvahk:
kuulen puuhiiglaste koha!

Koju tahtsin, koju jõuda lõpuks,
nii nagu temagi seal Piiblis.
Mu õudne vari õue peal.
Väsinud vaikus, hallpäised vanemad
kambris.
Juba nad kiirustavadki vastu, vaesekesed,
rõkatades, pisarsilmi kaelustades.
Põline kord jälle jalule seatud.
Toetan küünarnukid tuulistele tähtedele –

Oh saaksin viivukski kõnelda sinuga,
keda nii olen armastanud! Aastad on läinud,
ent veel pole ma lakanud hoidmast,
nuuksatamast lapse kombel planguprakku

sesta järjest hapramaks kuluvat lootust,
et tulen tagasi ja leian sind üles.
Su lähedus tuikab mul kurgus.
Olen sest hirmul kui metsloom.

Sinu sõnul, inimkeeli ma ei kõnele.
Aga on ometi linnud, kes
meeleheitlikult põgenevad ülal
taeva all, tulise taeva all.
Hõõguval väljal riburida raudsed ribad.
Liikumatul põlevad puurid.

Ei mõista ma inimkõnet,
ei räägi ma sinu keelt.
Kodumaatum mu sõna on sõnast!
Ei olegi mul sõnu. Nende koletu koorem
vajub kaela õhuvallast,
vaid torni kehas umiseb hääl.

Sind pole mitte kusagil. Kui tühi on maailm.
Üks aiatool. Üks välja unustatud välivoodi.
Teravate kivide vahel ragiseb mu vari.
Väsinud olen. Jäik tüügas maakamaras.

3

Jumal ju näeb, et seisan päikese käes.
Näeb mu varju kivil, plangul.
Näeb mu varju hingetult seismas
õhuta surutõrres.

Seks ajaks olen ise juba nagu kivi;
surnud kurd, siiruviruline kriipseldus,
suur pihutäis puru
seks ajaks iga inimlooma palg.

Ja pisarate asemel nägudel vaod,
nõrguvad, allanõrisevad tühjad kraavid.

(1952)
tõlkinud Tiina Kokla

László Nagy (1925-1978)

KES VIIB ARMASTUSE ÜLE

kui mu elu lõplikult kängub,
kes armuks siis tirtsu viulimängu?
kes härmas oksale puhuks tule?
kes vikerkaarele ristilööduks tuleks?
kes pehmeks mullaks muutudes
nutaks kalju kintsusid puutudes?
kes seina kasvanud juukseid ja sooni
hellitaks, kes nendest hooliks?
kes moondunud usule maaliks
sõimusõnadest katedraali?
kui mu elu lõplikult kängub
kes greife heidutaks mängus!
kes hoides armastust hammastega
vastaskaldale kannaks seda!

(1957)

tõlkinud Arvo Valton

VEPSA

Valinud:

NIINA ZAITSEVA ja JAAN ÕISPUU

Viktor Jeršov (1937)

MINU PAAT

Uju, uju minu paati,
Üle mere sügava,
Hoia eemal oma kurssi
Murekaldast vägevast.

Uju ööl ja päevalgel,
Reisisiht on kaugel veel.
Ehk ka mina laineil kiireil
Kaotet aja tasa teen.

Kui ma satun endisaega,
Elu endist valin ma,
Muremõtted eemal ajan,
Toimetused valmis saan.

Uju, paati, pardi kombel,
Ning kui saad, siis kiirusta,
Uju üle aastarivi
Laineist vilkaist, tõttavaist.

tõlkinud Jaan Õispuu

Alevtina Andrejeva (1938-2001)

KALLID SÕNAD

Sõnad nagu metsapuud,
Oksalised nemad.
Sõnas ime otsatu,
Tähendused kenad.

Võtkem sõna „kodupaik“:
Kodu meelde tuleb,
Meie keel ja selle kõik
Mälestusse suleb.

Minu kodu leivaviil,
Valgest kuklist kallim.
Kodumaa mu kaunis siin
Paigust võõraist lemmim.

Koduhoidja süüa teeb...
Koduteile kisub...
Meeles jutuvestja see,
Kel vestmiseks on isu.

Kodunurk ja armas rand
Kangastuvad meeles.
Kodulemb... Kodujõud...
Tähtsad sõnad keeles.

tõlkinud Jaan Õispuu

Alevtina Andrejeva (1938-2001)

LOITS

Minu loitsu kuulda võta, Jumal,
Ja nagu lained mere pääl,
Sa vaigista mu mõtted ääretumad
Ning elupäevad sellel maal.

Õpeta me mehi viha peitma
Ja armastama iseend,
Häid sõnu lase teistel heita,
Vaob hingeunne vea hind.

Suur Taliste, sa anna jõudu
Ja selget puhast uskumist,
Sest Sina ülevalt poolt näed ju,
Näed rahva muret kõigis meis.

Me tihti otsime Su abi,
Kui saabub must ja sünge päev,
Siis anna meile seda nägu
Ja palju meelitusi häid.

tõlkinud Jaan Õispuu

Niina Zaitseva (1946)

KAS TÕESTI?

Vepslased! Sõsarad! Velled!
Kas meil tulevikku tõesti pole?
Kas tõesti päev homne ei tule,
päev eilnegi juba on suland?

Kas lapsed me keelt enam ei vaja?
Kas emakeel meid enam ei seo?
On 's meil südamest kadunud valu?
Hing klompi kibedat talub...

Kas asjata hülgame keele
ja kokku leppida ei suuda
Kuis kaitsta keelt – pole aimu,
kõrves ekslemine on me elu.

Vepsalsed! Sõsarad! Velled!
On ühineda meil vaja,
astuda ühte jalga,
et keelepööre algaks.

Hakkab võrsuma elu idu.
Endale aru anda on vaja:
vepsa keeleta rahvast ei ole...
keelt elus meil pidada tuleb!

tõlkinud Jaan Õispuu

Niina Zaitseva (1946)

MA LENDAKSIN...

Ma lendaksin merede taha
Ja elaksin teisel pool randa,
Suur Looja kuid tiibu ei anna.
Ma lendaksin merede taha...

Ma lendaksin mägede taha.
Kuid mäestik terav seal kõrgub,
Mul hirm hakkab – jõuvaru tõrgub.
Ma lendaksin mägede taha...

Ma lendaksin järvede taha,
Ja korraga kasvand mul tiivad,
Üle mägede laugjate viivad,
Sest kodu on järvede taga!

tõlkinud Jaan Õispuu

Valentina Lebedeva

LAUL HALLIST PARDIKESEST

Lendas linnuke,
ja lendas pardike
merede tagant
oma kodupaigale.
Merede tagant
oma kodupaigale,
tuuleõhuke
tal lennata aitas.
Tuuleõhuke
tal lennata aitas.
kerge sulekse
tiibadest tõmbas.

Kerge sulekse
tiibadest tõmbas,
koha pesaks tal,
rannale näitas,
Koha pesaks tal
rannale näitas,
poegi teha kuis
õpetas, aitas.
Poegi teha kuis
õpetas, aitas,
partideks suurteks
ta toitis, kasvatas.

Lendas linnuke,
ja lendas pardike
taas merede tagant
hõimu suurega,

koju armsasse,
ta suure perega.
Vedas poegasid,
ja tütreid vedas ta,
himutses täita
pesa endal,
tahtis jätkata
oma sugu.

tõlkinud Jaan Õispuu

Mihhail Bašnín (1960)

VALGE KIVIKE MUSTAS KAEVUS

Valge kivike mustas kaevus
Meenutab märki,
Silmis sügavais, sügavas taevas
Selget helki.

Ta poole kõmised kell
Kiriku tornis.
Kõmin soojaks teeb elu
Ajal mornil.

Kust jookseb oja kiire –
Seal rannad armsad,
Külm lumegi puhta hoiab,
Päeva mulluse.

Sulab silmis, sulab taevas
Mu valge pilveke,
Kaitseb külm mustas kaevus
Valget kivikest.

tõlkinud Jaan Õispuu

Nikolai Abramov (1961)

KODUMAA

Metsad, põllud, järved, jõed...
Marju leian, kala saan.
Tean vaid seda – ainult sõge
Jätab maha selle maa.

Männiladvas mängib metsis,
Mulle armas tema keel.
Maa, kus minu rahvas kestis,
Kus on mulle antud luulekeel.

Heidan ära elupäevad paha,
Tuleb ehk ka parem aeg...
Siia ükskord maetakse mind maha,
Minu saatust hõimulugu kaeb.

Kui puistab lund, ma võtan suusad,
Ilm ilus ärkvele mu viib.
Mind kõikjal saatmas muusad,
Kus kõrgub vepsa taevatriip.

Mul teresõnu ütleb ahav,
Mul õnne tuua lubab ta.
Neis paigus armsais olla tahan,
Sest siin on minu kodumaa.

tõlkinud Jaan Õispuu

Nikolai Abramov (1961)

* * *

Nägin unes jälle sinu imelisi juukseid, käsi...
Nagu näeksin toomeõisi hilissügisel.
Kes mu hinge
                    käendusele võtta käsiks?
Milleks sinuta kõik maailm
                    nukker valgus see?
Hing mul nagu puri,
Rebitud mis ribadeks,
Elab lootustes ja
                    armastades vabadust
                    kui varemgi...
Karikakrahommikul ja talveöödel pikkadel
Tahaksin ma ärgata ja jälle näha sind...

tõlkinud Arvo Valton

Gulja Polivanova (1969)

VARAHOMMIKUL

Hommiikul vara, kui kaste on alles,
Niidule jooksen ma päiksele vastu,
Eemal kasvavad kased valged,
Hing meelitab, tahab kuhugi astu.

Kaduda kuhugi rohtude keskele,
Kuulata, mida neist laulavad tuuled,
Puhangu laul lööb meelde ja hinge,
Kadugu viimased mured ja hooled.

Hüüavad kured, heliseb rohi,
Järvede lained kaldale vaovad,
Taevas taas on lubanud sadu,
Taimed ja puud kõik joodetud saavad.

Pimeneb, verev päike poeb peitu,
Täheke üksik vaikuses särab,
Kuusirbi löökidest pimedus heitub,
Uinutab kased, linnud ja laulud.

Maga nüüd, maa... Jões pilv tasa ujub.
Uinunud põllud ja järved ja mäed.
Kodumaad seda armastan siiralt!
Maga nüüd, armsake, undki ehk näed!

tõlkinud Jaan Õispuu

Olga Žukova

OLEN KURB

Kuis tahaks sind jälle näha
Ja hingega su puudutust tunda
Kunas tuled sa? ütle, millal?
Mind väsitand ootus ja kurbus...

tõlkinud Jaan Õispuu

Olga Žukova

SINUGA KOOS

Sinuga olen kui tormlev vesi,
Ei otsi ma kuiva kallast.
Mõrk joogipoolis või mesi –
Armsad huuled on ikku armsad...

tõlkinud Jaan Õispuu